

ଓଡ଼ିଶା ରାଜ୍ୟ ବାଳିକା ଓ ମହିଳା ନୀତି – ୨୦୧୪

୧. ମୁଖବନ୍ଧ

ଭାରତୀୟ ସମ୍ବିଧାନର ମୁଖବନ୍ଧ, ମୌଳିକ ଅଧିକାର, ମୌଳିକ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଏବଂ ନିର୍ଦ୍ଦେଶାବଳୀଗୁଡ଼ିକରେ ନୀତିମାନଙ୍କରେ ସାମାଜିକ ଲିଙ୍ଗଭିତ୍ତିକ ସମାନତାର ନୀତି ସୁସ୍ପଷ୍ଟ । ନାରୀମାନଙ୍କୁ ସଶକ୍ତ କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ସକାରାତ୍ମକ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଗ୍ରହଣ କରିବା ପାଇଁ ସମ୍ବିଧାନ ରାଜ୍ୟଗୁଡ଼ିକୁ ଅଧିକାର ଦେଇଛି । ମହିଳାମାନଙ୍କ ସମାନତାକୁ ସୁନିଶ୍ଚିତ କରିବା ପାଇଁ ଭାରତ ବିଭିନ୍ନ ଆର୍ତ୍ତଜାତିକ ଶିଖର ସମ୍ମିଳନୀ ଓ ସନ୍ଧିଗୁଡ଼ିକ ସହିତ ମଧ୍ୟ ସହମତ ଅଟେ । ଆହୁରି ମଧ୍ୟ ଜାତିସଂଘ ସାଧାରଣସଭା ଅଧିବେଶନରେ ଗୃହୀତ ‘ସାମାଜିକ ଲିଙ୍ଗଭିତ୍ତିକ ସମାନତା ଓ ବିକାଶ’ ଉପରେ ଆଧାରିତ ସନ୍ଦର୍ଭଟି ଭାରତ ଦ୍ୱାରା ଉପଯୁକ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ପାଇଁ ସ୍ୱୀକୃତ । (ମହିଳା ସଶକ୍ତିକରଣ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଜାତୀୟ ନୀତି, ୨୦୦୧)

ସ୍ୱାଧୀନତା ସଂଗ୍ରାମ ସମୟରେ ସାହିତ୍ୟ, କଳା, ସ୍ତ୍ରୀପତ୍ୟ, ରାଜନୈତିକ, ସାମାଜିକ ଓ ଅର୍ଥନୈତିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଓଡ଼ିଶାର ବିକାଶ ପାଇଁ ମହିଳାମାନେ ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ଭାବେ ଯୋଗଦାନ କରିଛନ୍ତି । ଓଡ଼ିଶା ସରକାର ଏହି ନୀତି ମାଧ୍ୟମରେ ବାଳିକା ଓ ମହିଳାମାନଙ୍କର ଅଧିକାର ତଥା ଲିଙ୍ଗଗତ ସମାନତା ଦିଗରେ ତାଙ୍କର ସୁଦୃଢ଼ ଅଭିପ୍ରାୟକୁ ପୁନଃସୁନିଶ୍ଚିତ କରୁଛନ୍ତି । ବାଳିକା ଓ ମହିଳାମାନଙ୍କୁ ସମସ୍ତ ବିକାଶଶୀଳ ପ୍ରଚେଷ୍ଟାର କେନ୍ଦ୍ରରେ ସ୍ଥାନ ଦେବା ପାଇଁ ପ୍ରତିଶ୍ରୁତି ଦିଆଯାଇଛି । ବିଗତ ବର୍ଷମାନଙ୍କରେ ସମ୍ପଦ ଓ ସୁଯୋଗରେ ସମାନୁପାତିକ ଅନୁପ୍ରବେଶକୁ ସୁନିଶ୍ଚିତ କରିବା ପାଇଁ ବହୁ ସଂଖ୍ୟକ ନୀତି ଓ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ମାଧ୍ୟମରେ ସକାରାତ୍ମକ କାର୍ଯ୍ୟ ହାତକୁ ନିଆଯାଇଛି । ତଥାପି ବାଳିକା ଓ ମହିଳାମାନେ ଏବେ ମଧ୍ୟ ସେମାନଙ୍କର ଉତ୍ସର୍ଗଧନ, କୁଶଳତା, ସୁରକ୍ଷା ଏବଂ ବିକାଶ ଦିଗରେ ଅନେକ ଅସୁବିଧାର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେଉଛନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ନ୍ୟୁନ ମନୋଭାବ ମା’ ପେଟରୁ ହିଁ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥାଏ ଓ ସାରା ଜୀବନ ଲାଗିରହିଥାଏ ଯାହା ସେମାନଙ୍କର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ କାର୍ଯ୍ୟକାରିଣୀ ଶକ୍ତିକୁ ହାସଲ କରିବା ଓ ସମାଜର ଏକ ସକ୍ରିୟ ସଭ୍ୟ ହେବାର ଦକ୍ଷତା ଉପରେ ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ସୃଷ୍ଟି କରିଥାଏ । ବ୍ୟବସ୍ଥାଗତ ବାଧାବିଘ୍ନ ସହିତ ସାମାଜିକ ଚିନ୍ତାଧାରାରେ ଦୃଢ଼ଭାବେ ସ୍ଥାପିତ ହୋଇଥିବା ପୁରୁଷକୈନ୍ଦ୍ରିକ ନୀତି ନିୟମ, ମୂଲ୍ୟବୋଧ ଓ ଚଳଣିଗୁଡ଼ିକ ବାଳିକା ଓ ମହିଳାମାନଙ୍କ ପାଇଁ ବହୁବିଧ ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ସୃଷ୍ଟି କରିଥାଏ ଓ ଅଧିକାରଗୁଡ଼ିକୁ ଉପଭୋଗ କରିବାରେ ସେମାନଙ୍କୁ ନିବୃତ୍ତ କରିଥାଏ ।

ବାଳିକା ଓ ମହିଳାମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଓଡ଼ିଶା ରାଜ୍ୟ ନୀତି ଏହିପରି ଏକ ପୃଷ୍ଠଭୂମିରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯାଇଛି । ଉପଯୁକ୍ତ ନଥିପତ୍ର ଓ ପ୍ରମାଣଗୁଡ଼ିକର ଅନୁଶୀଳନ ଏବଂ ଏହି ବିଷୟ ସହିତ ଜଡ଼ିତ ବିଭିନ୍ନ ସଂସ୍ଥାଗୁଡ଼ିକ ସହିତ କ୍ରମାଗତ ପରାମର୍ଶ, ଏହି ନୀତି ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବାରେ ତାପୂର୍ଣ୍ଣପୂର୍ଣ୍ଣ ଦିଗ୍‌ଦର୍ଶନ ଓ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଜ୍ଞାନ ଯୋଗାଇଛି । ଏହି ନୀତି ବାଳିକା ଓ ମହିଳାମାନଙ୍କର ଜନ୍ମ, ଶୈଶବ, କୈଶୋର, ପ୍ରୌଢ଼ ଓ ବୃଦ୍ଧାବସ୍ଥାର ମହତ୍ତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ବିଷୟଗୁଡ଼ିକୁ ନେଇ ଏକ ‘ଜୀବନ-ଚକ୍ର’ ଶୈଳୀରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ

କରାଯାଇଅଛି । ନୀତିର ମୁଖ୍ୟ ବିଷୟବସ୍ତୁଗୁଡ଼ିକ ହେଉଛି ଉଦ୍‌ବର୍ତ୍ତନ, ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଓ ପୃଷ୍ଠି, ଶିକ୍ଷା, ଜୀବିକା (ଆନୁଷ୍ଠାନିକ କ୍ଷେତ୍ର), ସମ୍ପର୍କିତ ମାଲିକାନା ବ୍ୟାପାରରେ ନିଷ୍ପତ୍ତି ଗ୍ରହଣ, ଅଂଶଗ୍ରହଣ, ରାଜନୈତିକ ପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱ, ନିରାପତ୍ତା, ସୁରକ୍ଷା ଏବଂ ବିଭିନ୍ନ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ସମସ୍ୟା । ଏତଦ୍‌ବ୍ୟତୀତ ଏହି ନୀତିଟିକୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିବା ପାଇଁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶାତ୍ମକ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ମଧ୍ୟ ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ କରାଯାଇଛି ।

ଏହି ନୀତି ଦକ୍ଷତା ବୃଦ୍ଧି ଏବଂ ଅଧିକ ସଶକ୍ତ, ଆନୁଷ୍ଠାନିକ ଓ ଆଇନଗତ ଢାଞ୍ଚା ଦ୍ୱାରା ସାମାଜିକ ଅନ୍ତଃକରଣ, ଅଧିକାର ଓ ତଦ୍‌ଜନିତ ସୁବିଧା, ପକ୍ଷପାତ ସାମାଜିକ ନୀତି ଓ ମୂଲ୍ୟବୋଧ ଇତ୍ୟାଦିର ସମାଧାନ କରିବାରେ ସହାୟକ ହେବ । ଏହା ଉପଯୁକ୍ତ ଆଇନ୍ ବ୍ୟବସ୍ଥା, ନୀତି ଓ ଯୋଜନା ମାଧ୍ୟମରେ ବାଲିକା ଓ ମହିଳାମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ସମ୍ବେଦନଶୀଳ ଥିବା ଆଇନ୍ ଓ ନୀତି ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବାରେ ପଥପ୍ରଦର୍ଶକ ହେବ । ଏହି ନୀତି ବିଭିନ୍ନ ରାଜ୍ୟସ୍ତରୀୟ ଓ ଅଣରାଜ୍ୟସ୍ତରୀୟ କର୍ମକର୍ତ୍ତାମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଯୋଜନା ଓ କାର୍ଯ୍ୟାନୁଷ୍ଠାନ ପାଇଁ ପଥପ୍ରଦର୍ଶକ ଢାଞ୍ଚା ରୂପେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବ, ଯାହା ଦ୍ୱାରା ବାଲିକା ଓ ମହିଳାମାନଙ୍କର ଆବଶ୍ୟକତାଗୁଡ଼ିକ ସକାରାତ୍ମକ ଭାବେ ପୂରଣ କରାଯାଇପାରିବ ।

୧.୧ ମୁଖ୍ୟ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ

ବାଲିକା ଓ ମହିଳାମାନଙ୍କ ପାଇଁ ସକ୍ଷମ ପରିବେଶ ସୃଷ୍ଟି କରାଯିବ ଯାହା ସମାନ ସୁଯୋଗକୁ ପ୍ରୋତ୍ସାହନ ଦେବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସେମାନଙ୍କର ଦକ୍ଷତାର ଅଭିବୃଦ୍ଧି, ଲିଙ୍ଗଗତ ବୈଶମ୍ୟ ମୂଲ୍ୟୋତ୍ପାଦନ, ସାମୁହିକ ବିକାଶ ଓ ସଶକ୍ତିକରଣକୁ ସୁନିଶ୍ଚିତ କରିବ ।

୧.୨ ଅଭିପ୍ରାୟ

- ଏକ ରାଜ୍ୟ ଯେଉଁଠାରେ ବାଲିକା ଓ ମହିଳାମାନେ ଏକ ମର୍ଯ୍ୟାଦାପୂର୍ଣ୍ଣ ଜୀବନ ଯାପନ କରିବା ପାଇଁ ସକ୍ଷମ ହେବେ,
- ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଓ ସ୍ୱାଚ୍ଛନ୍ଦ୍ୟ ଉପଭୋଗ କରିବେ,
- ଜୀବନର ସମସ୍ତ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସମାନ ସୁଯୋଗ ପାଇବେ,
- ସାମାଜିକ, ରାଜନୈତିକ ଓ ଆର୍ଥିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅଂଶଗ୍ରହଣ କରିବେ,
- ନେତୃତ୍ୱ ଓ ନିଷ୍ପତ୍ତି ନେବାରେ ଭୂମିକା ଗ୍ରହଣ କରିବେ,
- ନିରାପଦ, ସୁରକ୍ଷିତ ଓ ସ୍ୱୟଂପ୍ରକଟିତ ହୋଇପାରିବେ ଏବଂ
- ରାଜ୍ୟର ବିକାଶରେ ସମାନ ସହଭାଗୀ ହେବେ ।

୨. ପଥପ୍ରଦର୍ଶକ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ

ରାଜ୍ୟରେ ଥିବା ବାଲିକା ଓ ମହିଳାମାନଙ୍କର ଅଧିକାର ତଥା ନାୟ ସୁବିଧାଗୁଡ଼ିକ ଉପରେ ସମାନ ପ୍ରବେଶାଧିକାର ସୁନିଶ୍ଚିତ କରାଯିବା ହେଉଛି ଏହି ନୀତିର ଲକ୍ଷ୍ୟ । ଏହା ସେମାନଙ୍କୁ ଏକ ମର୍ଯ୍ୟାଦାପୂର୍ଣ୍ଣ ଜୀବନ ବଞ୍ଚିବାକୁ ସକ୍ଷମ କରିବ । ପଥପ୍ରଦର୍ଶକ ସିଦ୍ଧାନ୍ତଗୁଡ଼ିକ ଏହି ରୂପାୟନ ଦିଗରେ ଏକ ଢାଞ୍ଚା ରୂପେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବ ।

ସମାନୁପାତ ଓ ସମାନତା – ଏହି ନୀତିଟି ଏକ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ଉପରେ ପର୍ଯ୍ୟବସିତ, ଯେଉଁଥିରେ ବାଲିକା ଓ ମହିଳାମାନଙ୍କୁ ନ୍ୟାୟୋଚିତ ଭାବେ ବିଚାର କରାଯାଇଅଛି ଏବଂ ଫଳାଫଳର ସମାନତାକୁ ସୁନିଶ୍ଚିତ କରିବା ପାଇଁ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ପଦକ୍ଷେପ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ପାଇଁ ସୁଯୋଗ ରହିଛି ।

ସକାରାତ୍ମକ କାର୍ଯ୍ୟ – ସକାରାତ୍ମକ କାର୍ଯ୍ୟ ଦ୍ୱାରା ବାଲିକା ଓ ମହିଳାମାନଙ୍କର ସାମାଜିକ, ରାଜନୈତିକ ଓ ଅର୍ଥନୈତିକ ସଶକ୍ତିକରଣ ଓ ଲିଙ୍ଗଭିତ୍ତିକ ସମାନତା ହାସଲ କରିବା ନିମିତ୍ତ ବୃହତ୍ତର ଲକ୍ଷ୍ୟ ଓ ପ୍ରକ୍ରିୟାକୁ ଏହିନୀତି ତ୍ୱରାନ୍ୱିତ କରିବ ।

ଜୀବନଚକ୍ର ଶୈଳୀ - ବାଳିକା ଓ ମହିଳାମାନଙ୍କର ଜନ୍ମ, ପ୍ରାକ୍-ଶୈଶବ, ଶୈଶବ, କୈଶୋର, ପୌଢ଼ ଓ ବାର୍ଦ୍ଧକ୍ୟ ଅବସ୍ଥାର ଚିତ୍ରାଙ୍କନକ ସମସ୍ୟାଗୁଡ଼ିକ ଉପରେ ଏହି ନୀତିର ନିର୍ଦ୍ଦେଶନାମାଗୁଡ଼ିକ ପର୍ଯ୍ୟବସିତ ।

ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତି - ବିପଦସଙ୍କୁଳ ଅବସ୍ଥାରେ ଥିବା ଓ ଯୁଗ ଯୁଗ ଧରି ଅବହେଳିତ ହୋଇଆସୁଥିବା ସମସ୍ତ ବାଳିକା ଓ ମହିଳାମାନଙ୍କୁ ପରିସର ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରିବା ପାଇଁ ଏହି ନୀତି ଚୁକ୍ତିବଦ୍ଧ ଅଟେ ।

ଅଂଶଗ୍ରହଣ - ଏହି ନୀତିର ପରିକଳ୍ପନାକୁ ବାସ୍ତବରେ ପରିଣତ କରିବା ପାଇଁ ବାଳକ, ବାଳିକା, ମହିଳା ଓ ପୁରୁଷମାନଙ୍କର ସକ୍ରିୟ ଅଂଶଗ୍ରହଣକୁ ଉତ୍ସାହିତ କରାଯାଇଛି । ବାଳିକା ଓ ମହିଳାମାନଙ୍କର ସମସ୍ୟା ସମାଧାନ ପାଇଁ ବେସରକାରୀ ସାମାଜିକ ଅନୁଷ୍ଠାନ, ଘରୋଇ ଓ ସରକାରୀ ଅନୁଷ୍ଠାନଗୁଡ଼ିକର ଜ୍ଞାନ, ପାରଦର୍ଶିତା ଓ ସମ୍ବଳଗୁଡ଼ିକୁ ବିନିଯୋଗ କରାଯିବ ।

ଆଞ୍ଚଳିକ ଓ ସାଂସ୍କୃତିକ ବିବିଧତା - ଜାତି, ଶ୍ରେଣୀ, ବର୍ଣ୍ଣ ଓ ଆଞ୍ଚଳିକ ଅବସ୍ଥାନଭିତ୍ତିକ ବିବିଧତାକୁ ଏହି ନୀତି ମାନ୍ୟତା ଦେଇଅଛି । ଏହା 'ନାରୀତ୍ୱ'କୁ ସସମ୍ମାନେ ପାଳନ କରୁଥିବା ସାମାଜିକ ନୀତି ଓ ଚଳଣିକୁ ଉପଯୁକ୍ତ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଇଅଛି ।

୩. ପରିସ୍ଥିତିଭିତ୍ତିକ ଅନୁଶୀଳନ

ଜନଗଣନା ୨୦୧୧ ଅନୁଯାୟୀ ଓଡ଼ିଶାର ଜନସଂଖ୍ୟା ୪୧୯ ଲକ୍ଷ ଏବଂ ଏହା ଦେଶର ଏକାଦଶତମ ବୃହତ୍ତମ ରାଜ୍ୟ । ଜନସଂଖ୍ୟାର ବେଶ୍ ଅଧିକ ଭାଗ (୪୦ ପ୍ରତିଶତ) ପ୍ରତିକୂଳ ଅବସ୍ଥାରେ ଥିବା ଗୋଷ୍ଠୀର ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ (୨୨.୮ ପ୍ରତିଶତ ଅନୁସୂଚିତ ଜନଜାତି ଏବଂ ୧୭.୧ ପ୍ରତିଶତ ଅନୁସୂଚିତ ଜାତି) । ଜନସଂଖ୍ୟାର ପ୍ରାୟ ୬ ପ୍ରତିଶତ (ଜାତୀୟ ସ୍ତର ୧୮.୭ ପ୍ରତିଶତ) ସଂଖ୍ୟାଲଘୁ ଗୋଷ୍ଠୀର ଅନ୍ତର୍ଗତ । ଏହାର ୨.୦୭ ପ୍ରତିଶତ ମୁସଲମାନ ଏବଂ ୨.୪ ପ୍ରତିଶତ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିୟାନ ଅଟନ୍ତି । ଜାତୀୟ ନମୁନା ସର୍ବେକ୍ଷଣ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ ରିପୋର୍ଟ ୨୦୦୯-୧୦ ଅନୁଯାୟୀ ଆମ ଜନସଂଖ୍ୟାର ହାରାହାରି ଏକ ତୃତୀୟାଂଶ ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ସୀମାରେଖା ତଳେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ।

୨୦୧୧ ଜନଗଣନା ଅନୁସାରେ ଯଦିଓ ରାଜ୍ୟର ସର୍ବମୋଟ ଲିଙ୍ଗାନୁପାତ ୯୭୨ ରୁ ୯୭୯କୁ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଛି, ଶିଶୁ ଲିଙ୍ଗାନୁପାତ ଆଖିବୁଜିଆ ଭାବେ ଗ୍ରାମୀଣ, ସହରାଞ୍ଚଳ ଏବଂ ଆଞ୍ଚଳିକ ପ୍ରଭେଦସହ ୯୫୩ରୁ ୯୪୧କୁ ହ୍ରାସ ପାଇଛି । ଅପର ପକ୍ଷରେ ରାଜ୍ୟର ଅନୁସୂଚିତ ଜାତି ଓ ଜନଜାତି ଜନସଂଖ୍ୟାରେ ଲିଙ୍ଗାନୁପାତ ତୁଳନାତ୍ମକ ଭାବେ ଉନ୍ନତ ଅବସ୍ଥାରେ (ଯଥାକ୍ରମେ ୯୮୭ ଓ ୧୦୨୯) ଅଛି ।

ଶିଶୁ ମୃତ୍ୟୁହାର (ପ୍ରତି ୧୦୦୦ ଜୀବନ୍ତ ଜନ୍ମରେ ପୁତ୍ର-୫୨, କନ୍ୟା-୫୪) ଏବଂ ୫ ବର୍ଷରୁ କମ୍ ବୟସରେ ମୃତ୍ୟୁହାର (ପ୍ରତି ୧୦୦୦ ଜୀବନ୍ତ ଜନ୍ମରେ ଶିଶୁମୃତ୍ୟୁ -୭୦, ଶିଶୁକନ୍ୟା-୭୪) ବାଳକମାନଙ୍କ ଅପେକ୍ଷା ବାଳିକାମାନଙ୍କର ଅପେକ୍ଷାକୃତ ଅଧିକ ରହିଛି ଏବଂ ଅନେକ ଜିଲ୍ଲା (୩୦ଟି ଜିଲ୍ଲା ମଧ୍ୟରୁ ୨୪ଟି)ରେ ଲିଙ୍ଗଗତ ପ୍ରଭେଦ ରହିଛି । ୬ ରୁ ୫୯ ମାସ ବୟସ ମଧ୍ୟରେ ଦୁଇ ତୃତୀୟାଂଶ ବାଳିକା (୬୭ ପ୍ରତିଶତ) ଏବଂ ପ୍ରଜନନ ବୟସର ପ୍ରତି ୧୦ ଜଣ ମହିଳାରେ ୬ ଜଣ (୬୧.୨ ପ୍ରତିଶତ) ରକ୍ତହୀନତାରେ ଆକ୍ରାନ୍ତ ଅଟନ୍ତି । ରାଜ୍ୟର ମାତୃ ମୃତ୍ୟୁହାର ପ୍ରତି ୧,୦୦,୦୦୦ ଜୀବନ୍ତ ଜନ୍ମ ପ୍ରତି ୨୫୮ (୨୦୦୯)ରୁ ୨୩୫ (୨୦୧୨)କୁ ହ୍ରାସ ପାଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଏହା ଦେଶରେ ସଂଖ୍ୟାଗରିଷ୍ଠତାର ୪ର୍ଥ ସ୍ଥାନରେ ଅଛି ।

୨୦୧୧ ଜନଗଣନା ଅନୁଯାୟୀ ୭୨.୯ ପ୍ରତିଶତ ପୁରୁଷ ଓ ୬୪ ପ୍ରତିଶତ ମହିଳା ଶିକ୍ଷିତ ଥିଲେ ହେଁ ନାରୀ ଶିକ୍ଷା ହାରରେ ପ୍ରଶସ୍ତ ପ୍ରଭେଦ ରହିଛି । ଏହା ନବରଙ୍ଗପୁର ଜିଲ୍ଲାରେ ୩୫.୮ ପ୍ରତିଶତ ଥିବାବେଳେ ଖୋର୍ଦ୍ଧା ଜିଲ୍ଲାରେ ୮୧.୬ ପ୍ରତିଶତ । ଅନୁସୂଚିତ ଜନଜାତି ଗୋଷ୍ଠୀ ମଧ୍ୟରେ ନାରୀଶିକ୍ଷା ହାର ସବୁଠାରୁ କମ୍ (୪୧.୦୨ ପ୍ରତିଶତ) । ୨୦୧୧ ରେ ଶିକ୍ଷାହାରରେ ସର୍ବମୋଟ ଲିଙ୍ଗଗତ ପ୍ରଭେଦ ୨୦୦୧ ର ୨୪.୮୪ ପ୍ରତିଶତ ଠାରୁ ୧୭.୬ ପ୍ରତିଶତକୁ ହ୍ରାସ ପାଇଛି ।

ପ୍ରାଥମିକ ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ବାଳିକାମାନଙ୍କର ନାମଲେଖା ହାର ବସ୍ତୁତଃ ୫୮.୨ ପ୍ରତିଶତ (୨୦୦୦-୦୧)ରୁ ୯୯.୫୭ ପ୍ରତିଶତ (୨୦୧୧-୧୨)କୁ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଛି । ବାଳିକାମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଅଧ୍ୟାପାଠରୁ ବିଦ୍ୟାଳୟ ଛାଡ଼ିଦେଇଥିବା

ଛାତ୍ରୀଙ୍କ ହାରରେ ଅଧୋପତନ ଘଟିଛି । ପ୍ରାଥମିକ ସ୍ତରରେ ୨୦୦୦-୦୧ରେ ୪୧.୪ ପ୍ରତିଶତରୁ ୨୦୧୧-୧୨ରେ ୦.୬୨ ପ୍ରତିଶତକୁ ଓ ଉଚ୍ଚ ପ୍ରାଥମିକ ସ୍ତରରେ ୨୦୦୦-୦୧ରେ ୬୧.୧ ପ୍ରତିଶତରୁ ୨୦୧୧-୧୨ରେ ୨.୨୩ ପ୍ରତିଶତକୁ ହ୍ରାସ ପାଇଛି । କିନ୍ତୁ ଉଚ୍ଚ ବିଦ୍ୟାଳୟ ସ୍ତରରେ ଏହି ହାର ୫୧.୮ ପ୍ରତିଶତ ଥିବା ବେଳେ ଅନୁସୂଚିତ ଜାତି ଓ ଜନଜାତି ଗୋଷ୍ଠୀ ମଧ୍ୟରେ ଏହା ଆହୁରି ଅଧିକ, ଯାହାକି ଯଥାକ୍ରମେ ୬୧.୮ ଓ ୬୨.୭ ପ୍ରତିଶତ ।

ଆନୁଷ୍ଠାନିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ କର୍ମଜୀବୀ ମହିଳାମାନଙ୍କ ହାରର ସ୍ୱଳ୍ପ ଅଭିବୃଦ୍ଧି ଘଟିଛି (୨୦୦୫ରେ ୧୪.୯ ପ୍ରତିଶତରୁ ୨୦୧୧ରେ ୧୬.୮ ପ୍ରତିଶତ) କିନ୍ତୁ ତିନି ଚତୁର୍ଥାଂଶ ମହିଳା କୃଷି କ୍ଷେତ୍ରରେ କାମ କରୁଥିବାର ଦେଖାଯାଇଛି ଏବଂ ଓଡ଼ିଶାରେ ୬୬ ପ୍ରତିଶତ ମହିଳା ସ୍ୱଳ୍ପ ଆୟକାରୀ କର୍ମଜୀବୀ ଅଟନ୍ତି ।

ଜାତୀୟ ପାରିବାରିକ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ସର୍ବେକ୍ଷଣ-୩ (୨୦୦୫-୦୬) ଅନୁଯାୟୀ ୧୫-୪୯ ବର୍ଷ ବୟସର ମହିଳାମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଓଡ଼ିଶାରେ ୪୨ ପ୍ରତିଶତ ଓ ଦେଶରେ ୩୫ ପ୍ରତିଶତ ଶାରୀରିକ କିମ୍ବା ଯୌନଗତ ହିଂସାର ଶିକାର ହୋଇଥାନ୍ତି । ଜାତୀୟ ସ୍ତରରେ ମହିଳା ବିରୋଧୀ ହିଂସାରେ ଓଡ଼ିଶା ୧୦ମ, ଯୌତୁକଜନିତ ହତ୍ୟାରେ ୭ମ ଓ ଧର୍ଷଣ କ୍ଷେତ୍ରରେ ୮ମ ସ୍ଥାନରେ ଅଛି । (ଜାତୀୟ ଅପରାଧ ପଞ୍ଜିକରଣ ବିଭାଗ-୨୦୧୧)

ଆମ ରାଜ୍ୟରେ ବୃଦ୍ଧାବସ୍ଥାର ମହିଳା ସମୁଦାୟ ମହିଳା ଜନସଂଖ୍ୟାର ୯.୫ ପ୍ରତିଶତ, ଯାହାକି ଭାରତ ବର୍ଷର ବଡ଼ ବଡ଼ ରାଜ୍ୟମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ୭ମ ସର୍ବାଧିକ । ଆହୁରି ମଧ୍ୟ ରାଜ୍ୟ ମହିଳା ଜନସଂଖ୍ୟାର ୨.୬୪ ପ୍ରତିଶତ ମହିଳା ଭିନ୍ନକ୍ଷମ ଯାହାକି ଜାତୀୟ ଅନୁପାତ ୨.୦୦ ପ୍ରତିଶତ ଅପେକ୍ଷା ଅଧିକ ଅଟେ ।

ଭାଗ – ୨: ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ବିଷୟବସ୍ତୁ ଓ ନିର୍ଦ୍ଦେଶନାମା

ବିଭିନ୍ନ ବିଚାର ବିମର୍ଶ ଓ ଆଲୋଚନାକୁ ଆଧାର କରି, ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ବିଷୟବସ୍ତୁଗୁଡ଼ିକୁ ନିରୂପଣ କରାଯାଇଛି ଯାହା ବାଳିକା ଓ ମହିଳାମାନଙ୍କର ବିକାଶ ଓ ସଶକ୍ତିକରଣ ଉପରେ ବିଶେଷ ପ୍ରଭାବ ପକାଇଥାଏ । ପ୍ରତ୍ୟେକଟି ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ବିଷୟବସ୍ତୁ ଏକ ପରିସ୍ଥିତିଭିତ୍ତିକ ଅନୁଶୀଳନ ପରେ ନିରୂପଣ କରାଯାଇ ସେଥିରୁ ନୀତିର ନିର୍ଦ୍ଦେଶନାମା, କୌଶଳ ଏବଂ କାର୍ଯ୍ୟପଦ୍ଧତି ସ୍ଥିର କରାଯାଇଛି । ଏହି ନୀତିରେ ସ୍ଥାନ ପାଇଥିବା ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ବିଷୟବସ୍ତୁଗୁଡ଼ିକ ମହିଳାମାନଙ୍କର ସଶକ୍ତିକରଣକୁ ଦୂରାନ୍ୱିତ କରିବ ।

ଏହି ନୀତିର ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ବିଷୟବସ୍ତୁଗୁଡ଼ିକ ହେଉଛି ଉଦ୍‌ବର୍ତ୍ତନ, ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଓ ପୁଷ୍ଟି, ଶିକ୍ଷା, ଜୀବିକା (ଆନୁଷ୍ଠାନିକ ଓ ଅଣଆନୁଷ୍ଠାନିକ କ୍ଷେତ୍ର) ସମ୍ପର୍କିତ ମାଲିକାନା ସତ୍ତ୍ୱରେ ନିଷ୍ପତ୍ତି ଗ୍ରହଣ, ଅଂଶଗ୍ରହଣ ଓ ରାଜନୈତିକ ପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱ, ନିରାପତ୍ତା, ସୁରକ୍ଷା ଓ ରକ୍ଷଣ ଏବଂ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ସମସ୍ୟା ଥିବା ବାଳିକା ଓ ମହିଳା । ସେ ସମସ୍ତଙ୍କର ସମସ୍ୟା ତଥା ଅବହେଳିତ ବାଳିକା ଓ ମହିଳାମାନଙ୍କର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ କରିବା ପାଇଁ ଅନ୍ତଃକରଣ ଓ ଭାଗୀଦାରୀ ନିୟମ ଉପରେ ଅଧାରିତ ଏକ ଜୀବନଚକ୍ର ଶୈଳୀରେ ଏହି ନୀତିର କାର୍ଯ୍ୟପଦ୍ଧତି ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କରାଯାଇଛି ।

ଓଡ଼ିଶା ରାଜ୍ୟ ବାଳିକା ଓ ମହିଳା ନୀତି

୧. ଉଦ୍‌ବର୍ତ୍ତନ, ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଏବଂ ପୁଷ୍ଟି

ରାଜ୍ୟର ଉନ୍ନତି ଓ ବିକାଶ ପାଇଁ ବାଳିକା ତଥା ମହିଳାମାନଙ୍କର ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଓ କୁଶଳତା ଅପରିହାର୍ଯ୍ୟ ଅଟେ । ଉପଲବ୍ଧ ସେବାରେ ମହିଳାମାନଙ୍କର ସୀମିତ ଅନୁପ୍ରବେଶ ଓ ଉପଯୋଗିତା, ଜୀବନର ସମସ୍ତ ଅବସ୍ଥାରେ ଯଥା- ଉଦ୍‌ବର୍ତ୍ତନ, ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଓ ପୁଷ୍ଟିରେ ଥିବା ସାମାଜିକ ଲିଙ୍ଗଭିତ୍ତିକ ପ୍ରଭେଦ ଓ ପାତରଅନ୍ତରକୁ ଦର୍ଶାଇଥାଏ । ଅପରିପକ୍ୱ ବୟସରେ ବିବାହ ଓ ଗର୍ଭଧାରଣ ଉଭୟ ମା' ଓ ଶିଶୁର ଜୀବନ ଓ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଉପରେ ଆଶଙ୍କା ସୃଷ୍ଟି କରିଥାଏ । ଶିଶୁମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରତିକୂଳ ଲିଙ୍ଗଗତ ହାର ଦୁର୍ବଳ ସାମାଜିକ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟକୁ ସୂଚିତ କରିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ବିକାଶ ହାସଲ କରିବାରେ ମଧ୍ୟ ବାଧା ସୃଷ୍ଟି

କରିଥାଏ । ଓଡ଼ିଶାରେ ସ୍ଵାସ୍ଥ୍ୟ ସେବାଗୁଡ଼ିକର ଉପଲବ୍ଧି, ବ୍ୟବହାର ଯୋଗ୍ୟତା, ସୁଲଭପ୍ରାପ୍ତି ତଥା ଗ୍ରହଣୀୟତାରେ ଆଞ୍ଚଳିକ ତଥା ସାମାଜିକ ପ୍ରଭେଦ ଥିବାରୁ ସ୍ଵାସ୍ଥ୍ୟଗତ ଫଳାଫଳରେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରଭେଦ ଦେଖାଯାଏ । ରାଜ୍ୟରେ ପ୍ରଜନନର ଧାରା, ଦେଶାନ୍ତର ଓ ସର୍ବାଧିକ ବୟସ ସୀମାରେ ମଧ୍ୟ ମୌଳିକ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଦେଖାଦେଇଛି । ଫଳତଃ ଧୀରେ ଧୀରେ ମହିଳାମାନଙ୍କର ସର୍ବାଧିକ ବୟସ ସୀମା ବଢ଼ିବ ଓ ତତ୍ପରା ସ୍ଵାସ୍ଥ୍ୟ ସେବା ବ୍ୟବସ୍ଥା ଉପରେ ସେମାନେ ଅଧିକ ନିର୍ଭରଶୀଳ ହେବେ ।

ମାତ୍ରାଧିକ ମାତୃମୃତ୍ୟୁ ରୋକିବା ପାଇଁ ଦକ୍ଷ ଧାର୍ଯ୍ୟମାନଙ୍କର ଉପସ୍ଥିତି, ଆପଦକାଳୀନ ଗର୍ଭ ବିଜ୍ଞାନଗତ ଯତ୍ନ ସୁନିଶ୍ଚିତତା, ଆନୁଷ୍ଠାନିକ ପ୍ରସବକୁ ପ୍ରୋତ୍ସାହନ, କଷ୍ଟକର ଅଞ୍ଚଳଗୁଡ଼ିକରେ କାମ କରୁଥିବା ସେବା ପ୍ରଦାନକାରୀମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଉତ୍ସାହମୂଳକ ଧନରାଶି ଯୋଗାଣ ଏବଂ ଯୋଜନା ଓ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମଗୁଡ଼ିକ ସଫଳ ରୂପାୟନ ଭଳି ଅନେକ ପ୍ରଗତିଶୀଳ ପଦକ୍ଷେପମାନ ରାଜ୍ୟ ହାତକୁ ନେଇଛି । ତୁଚ୍ଛଭିତ୍ତିକ ଧନରାଶି ହସ୍ତାନ୍ତର ହେଉଥିବା ‘ମମତା’ ଯୋଜନା ଦ୍ଵାରା ସ୍ଵାସ୍ଥ୍ୟ ସେବାଗୁଡ଼ିକର ଉପଯୋଗିତା ଏବଂ ମାତୃ ସ୍ଵାସ୍ଥ୍ୟ ଦିଗରେ ସାମାଜିକ ବ୍ୟବହାର ପରିବର୍ତ୍ତନରେ ସକାରାତ୍ମକ ପ୍ରଭାବ ପଡ଼ିଛି ।

ଲିଙ୍ଗ ଏବଂ ସାମାଜିକ, ସାଂସ୍କୃତିକ ନୀତି ନିୟମ ସବୁ ସ୍ଵାସ୍ଥ୍ୟଗତ ଯତ୍ନ ପ୍ରାପ୍ତିରେ ବିଶେଷ କରି ଯୌନ ସଂକ୍ରମଣ ବ୍ୟାଧି ଓ ପ୍ରଜନନ ନଳୀରେ ରୋଗ ତଥା ଏଚ୍.ଆଇ.ଭି ପରିଚାଳନାରେ ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ସୃଷ୍ଟି କରିଥାଏ । ସଂଖ୍ୟାଧିକ ମୃତ୍ୟୁ ଓ ବ୍ୟାଧି ସୃଷ୍ଟି କରୁଥିବା ଗ୍ରୀବା ଓ ସ୍ତନ ପରି ପ୍ରଜନନ ଅଙ୍ଗରେ କର୍କଟ ରୋଗଗୁଡ଼ିକ ଲିଙ୍ଗିତ ଆକାରରେ ପଞ୍ଜିକରଣ କରିବା ଓ ଏହାର ସମାଧାନ କରିବା ପାଇଁ ଏବେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରଚେଷ୍ଟାର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି ।

୧.୧ ନୀତି ନିର୍ଦ୍ଦେଶନାମା

୧. ଜୀବନର ସମସ୍ତ ଅବସ୍ଥାରେ ବାଳିକା ଓ ମହିଳାମାନଙ୍କର ଉଦ୍‌ବର୍ତ୍ତନ, ସ୍ଵାସ୍ଥ୍ୟ ଓ ପୁଷ୍ଟିର ନିରାପତ୍ତାକୁ ସୁନିଶ୍ଚିତ କରାଯିବ । ବାଳିକା ଓ ମହିଳାମାନଙ୍କ କୁଶଳତା ବିରୁଦ୍ଧରେ ପକ୍ଷପାତ କରୁଥିବା ସାମାଜିକ ନୀତି ନିୟମଗୁଡ଼ିକୁ ପ୍ରଭାବିତ କରିବା ପାଇଁ ଏକ ସମର୍ଥ ପରିବେଶ ସୃଷ୍ଟି କରାଯିବ ।

୧.୨ କର୍ମ ପଦ୍ଧତି

୧. ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ବିଷୟଭିତ୍ତିକ କର୍ମ ଯୋଜନା ମାଧ୍ୟମରେ ପ୍ରତିକୂଳ ଶିଶୁ ଲିଙ୍ଗାନୁପାତର ସମାଧାନ କରାଯିବ । ଶିଶୁ କନ୍ୟାର ମୂଲ୍ୟବୋଧକୁ ଉତ୍ସାହିତ କରିବା ପାଇଁ ଗୋଷ୍ଠୀ ସଚେତନତା ଅଭିଯାନକୁ ଶକ୍ତ କରାଯିବ ଏବଂ ପ୍ରାକ୍-ଗର୍ଭଧାରଣ ଓ ପ୍ରାକ୍-ପ୍ରସବ ନିଦାନ କୌଶଳ ଅଧିନିୟମର କାର୍ଯ୍ୟାଦାନକୁ ସୁଦୃଢ଼ କରାଯିବ ।

୨. ଶିଶୁ ଓ ୫ ବର୍ଷ ବୟସରୁ କମ୍ ବୟସର ପିଲାମାନଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁହାରରେ ଥିବା ସାମାଜିକ ଲିଙ୍ଗଗତ ପ୍ରଭେଦ ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ଵ ଦିଆଯିବ । ୫ ବର୍ଷରୁ କମ୍ ବୟସର ଶିଶୁକନ୍ୟାମାନଙ୍କର ମୃତ୍ୟୁ ବାବଦରେ ଯାଞ୍ଚକୁ ନିୟମଗତ ଓ ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ କରାଯିବ ।

୩. ଯଥେଷ୍ଟ ପରିମାଣ ଓ ଉତ୍ତମ ମାନର ଖାଦ୍ୟ ଉପଲବ୍ଧି ସୁନିଶ୍ଚିତ କରି ବାଳିକା ଓ ମହିଳାମାନଙ୍କର ପୌଷ୍ଟିକ ସୁରକ୍ଷାକୁ ବଢ଼ାଯିବ ଏବଂ ରକ୍ତହୀନତା ହ୍ରାସ ଉପରେ ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର ଗୁରୁତ୍ଵ ଦିଆଯିବ । ଖାଦ୍ୟ ଗ୍ରହଣରେ ଥିବା ଲିଙ୍ଗଭିତ୍ତିକ ପ୍ରଭେଦ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଜନ ଶିକ୍ଷା ଓ ସଚେତନତା ଅଭିଯାନ ଆରମ୍ଭ କରାଯିବ ।

୪. ବିଭିନ୍ନ ସୁବିଧା ଏବଂ ଗୋଷ୍ଠୀଭିତ୍ତିକ ହସ୍ତକ୍ଷେପ ବିଶେଷ କରି ଯୌନଗତ, ପ୍ରଜନନ ସ୍ଵାସ୍ଥ୍ୟ ବିଷୟବସ୍ତୁ ତଥା ଅପରିପକ୍ୱ ବୟସରେ ବିବାହ ଏବଂ ଗର୍ଭଧାରଣ ସମସ୍ୟାଗୁଡ଼ିକର ସମାଧାନ କରି କିଶୋରୀ ବାଳିକାମାନଙ୍କର ସ୍ଵାସ୍ଥ୍ୟର ଉନ୍ନତି କରାଯିବ ।

୫. ‘ମମତା’ ଯୋଜନାରେ ଶିଶୁକନ୍ୟାର ଜନ୍ମ ପାଇଁ ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର ଧନରାଶି ଦିଆଯିବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଯିବ ଏବଂ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ବିପଦ ସମ୍ଭାବନାରେ ଥିବା ପ୍ରାଚୀନ ଜନଜାତି ଗୋଷ୍ଠୀଗୁଡ଼ିକ ଉପରୁ ଦୁଇଟି ଜୀବନ୍ତ ଜନ୍ମର ସର୍ତ୍ତକୁ ପାଞ୍ଚ ବର୍ଷ ପାଇଁ ଉଠାଇ ଦିଆଯିବ ।

୬. ନିରାପଦ ପ୍ରସବ ନିମନ୍ତେ, ବିଶେଷ କରି ଅଧିକ ବିପଦସଙ୍କୁଳ ଅଞ୍ଚଳଗୁଡ଼ିକରେ ଉପଯୁକ୍ତ ପରିସ୍ଥିତି ସୃଷ୍ଟି କରି ମାତୃ ମୃତ୍ୟୁର ସମାଧାନ କରାଯିବ । ମାତୃ ମୃତ୍ୟୁ ବାବଦରେ ନିୟମଗତ ଓ ବାଧ୍ୟତାମୂଳକ ଯାଞ୍ଚ କରାଯିବ ।

୭. ନିରାପଦ ଗର୍ଭପାତ ଓ ପରିବାର ଯୋଜନା ସେବାଗୁଡ଼ିକ ପାଇଁ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ସୂଚନା ଏବଂ ଅଗ୍ରାଧିକାର ସବୁର ଉନ୍ନତି କରାଯିବ ।

୮. ଯୌନ ସଂକ୍ରମଣ ଦ୍ଵାରା ହୋଇଥିବା ରୋଗର ନିରାକରଣ ଓ ଚିକିତ୍ସା ପାଇଁ ସୂଚନା ଓ ସେବା ଯୋଗାଇ ଦିଆଯିବ, ଏଚ୍.ଆଇ.ଭି. ଦ୍ଵାରା ପୀଡ଼ିତ ବାଳିକା ଓ ମହିଳାମାନଙ୍କ ଉପରେ ଥିବା କଳଙ୍କ ଓ ପକ୍ଷପାତିତାର ସମାଧାନ କରିବା ପାଇଁ ଉପଯୁକ୍ତ ପଦକ୍ଷେପ ଗ୍ରହଣ କରାଯିବ ।

୯. ଅନୈତିକ ଡାକ୍ତରୀ ପ୍ରଥା ତଥା ଲିଙ୍ଗ ନିରୂପଣ, ଅଯୌଷ୍ଠିକ ଚିକିତ୍ସା ଏବଂ ଅସ୍ତ୍ରୋପଚାର ପ୍ରଣାଳୀ ଯଥା- ପ୍ରାକ୍-ସୂଚନାବିହୀନ ଅସ୍ତ୍ରୋପଚାର, ପ୍ରସବଜନିତ ଗର୍ଭାଶୟ ନିଷ୍ଠାସନ ଏବଂ ସହାୟକାରୀ ପ୍ରଜନନ କୌଶଳଗୁଡ଼ିକର ଅପବ୍ୟବହାର ଓ ମହିଳାମାନଙ୍କୁ ଶୋଷଣ କରିବାର ସମ୍ଭାବନା ଥିବା ଗବେଷଣା ତଥା ଔଷଧର ପରୀକ୍ଷଣଗୁଡ଼ିକୁ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରାଯିବ ।

୧୦. ଗ୍ରୀବା ଓ ସ୍ତନ ପରି ସଂବେଦନଶୀଳ ଅଙ୍ଗରେ କର୍କଟ ରୋଗର ନିବାରଣ ଓ ଚିକିତ୍ସା ଏବଂ ଏସବୁ ବିଷୟରେ ସଚେତନତା ସୃଷ୍ଟି କରିବା ପାଇଁ ଉପାୟଗୁଡ଼ିକୁ ସଠିକ୍ ଉପସ୍ଥାପନ ଓ ସମ୍ପ୍ରସାରଣ କରାଯିବ । ପଞ୍ଚାୟତ ସ୍ତରରେ ସଚେତନତା ଅଭିଯାନ ଓ ଚିହ୍ନଟକରଣ ଏବଂ ଯୁକ୍ତିଯୁକ୍ତ ସ୍ଵାସ୍ଥ୍ୟ ସୁବିଧା ନିମନ୍ତେ ଯୋଗାଯୋଗ ପାଇଁ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମଗୁଡ଼ିକୁ ହାତକୁ ନିଆଯିବ ।

୧୧. ବୟୋବୃଦ୍ଧ ମହିଳାମାନଙ୍କର ବର୍ଦ୍ଧିତ ଜନସଂଖ୍ୟାକୁ ଦୃଷ୍ଟିରେ ରଖି ସ୍ଵାସ୍ଥ୍ୟଗତ ଆବଶ୍ୟକତାଗୁଡ଼ିକୁ ଅଗ୍ରାଧିକାର ପ୍ରଦାନ କରାଯିବ ।

୧୨. ସମସ୍ତ ସ୍ଵାସ୍ଥ୍ୟକେନ୍ଦ୍ରରେ ମହିଳାମାନଙ୍କ ପାଇଁ ମୌଳିକ ସୁଖ ସୁବିଧା ଯଥା- ପିଇବା ପାଣି, ପୃଥକ୍ ଶୌଚାଳୟ, ନିରାପତ୍ତା, ସୁରକ୍ଷା ଓ ଗୋପନୀୟତା ଯୋଗାଇ ଦିଆଯିବ ।

୧୩. ଗ୍ରାମୀଣ ଓ ସହର ଜନବସତିକୁ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସମୟସୀମା ମଧ୍ୟରେ ପହଞ୍ଚି ପାରିବା ପାଇଁ ଲକ୍ଷ୍ୟ ରଖି ପାନୀୟ ଜଳ ଓ ପରିମଳ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ସୁବିଧା କରାଯିବ ।

ଶିକ୍ଷା

ବାଳିକା ଓ ମହିଳାମାନଙ୍କର ଉତ୍ତମ ଶିକ୍ଷାଗତ ସ୍ଥିତି ରାଜ୍ୟର ପ୍ରଗତି ଓ ବିକାଶ ହାସଲ କରିବାରେ ଏକ ସମର୍ଥ ଉପାଦାନ । ପ୍ରାଥମିକ ସ୍ତରରେ ପ୍ରାୟ ସମସ୍ତ ବାଳିକାଙ୍କର ନାମ ଲେଖା ହୋଇଛି କିନ୍ତୁ ମାଧ୍ୟମିକ ଓ ଉଚ୍ଚ ମାଧ୍ୟମିକ ସ୍ତରରେ ବାଳକ ଓ ବାଳିକାମାନଙ୍କର ନାମ ଲେଖାରେ ସାମାଜିକ ଲିଙ୍ଗଭିତ୍ତିକ ପ୍ରଭେଦ ବହୁଳ ଭାବରେ ଅଛି । ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷା ସ୍ତରରେ ତଥା ବୃଦ୍ଧି ସମ୍ଭାଷଣ ପ୍ରଶିକ୍ଷଣରେ ପ୍ରବେଶ ଓ ରୁଚି ବାବଦରେ ବାଳିକାମାନଙ୍କ ପାଇଁ ସୀମିତ ସୁଯୋଗ ରହିଛି । ପିତାମାତା ଓ ଶିକ୍ଷକ/ଶିକ୍ଷୟିତ୍ରୀଙ୍କର ପକ୍ଷପାତ ମନୋଭାବ, ଆର୍ଥିକ କାରଣ, ନିରାପତ୍ତା ଓ ସୁରକ୍ଷା ପାଇଁ ଚିନ୍ତା ଏବଂ ସମ୍ପଦ ପରିବେଶର ଅଭାବ ଭଳି ସାମାଜିକ ଓ ସାଂସ୍କୃତିକ କାରଣଗୁଡ଼ିକ ହିଁ ମାଧ୍ୟମିକ ଓ ପରବର୍ତ୍ତୀ ସୋପାନରେ ବାଳିକାମାନଙ୍କର ଧାରଣ ଶକ୍ତି ଓ କ୍ରମାନ୍ୱୟବର୍ତ୍ତୀତାର ହ୍ରାସ ଘଟାଇଥାଏ ।

ବାଳିକାମାନଙ୍କୁ ଶିକ୍ଷାଗତ ସୁଯୋଗ ଯୋଗାଇ ଦେବା ପାଇଁ ଓଡ଼ିଶା ପ୍ରତିବନ୍ଧ ଏବଂ ସାମାଜିକ ଲିଙ୍ଗଭିତ୍ତିକ ପ୍ରଭେଦଗୁଡ଼ିକର ଦୂରୀକରଣ ପାଇଁ ବହୁ ଗୁରୁତ୍ଵପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରଚେଷ୍ଟା ଗ୍ରହଣ କରାଯାଇଛି । ବର୍ତ୍ତମାନ ପ୍ରଚଳିତ ‘ନୂଆ ଅରୁଣିମା’ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମଟି ୩-୬ ବର୍ଷ ବୟସର ଶିଶୁମାନଙ୍କର ବୌଦ୍ଧିକ ଆବଶ୍ୟକତାଗୁଡ଼ିକୁ ସମ୍ବୋଧନ କରେ । ଶିକ୍ଷା ଅଧିକାର ଆଇନ୍-୨୦୦୯ ଲାଗୁ କରିବା ଦିଗରେ ନିୟମ ପ୍ରଣୟନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ମଧ୍ୟ ଓଡ଼ିଶା ସକ୍ରିୟ ପଦକ୍ଷେପ ଗ୍ରହଣ କରିଛି । ଶିକ୍ଷାରେ ବାଳିକାମାନଙ୍କର ଯୋଗଦାନକୁ ଉତ୍ସାହିତ କରିବା ପାଇଁ ରାଜ୍ୟ ସରକାର ବିଦ୍ୟାର୍ଥୀମାନଙ୍କୁ ମାଗ୍ରିକ୍ ପୂର୍ବ ଓ ପରବର୍ତ୍ତୀ

ସମୟରେ ମେଧା ବୃଦ୍ଧି, ବାଳିକାମାନଙ୍କୁ ଆବାସ ଓ ଛାତ୍ରାନ୍ତନିବାସର ସୁବିଧା, ଯାତାୟାତରେ ସୁବିଧା ପାଇଁ ବାଳିକାମାନଙ୍କୁ ସାଇକେଲ୍ ସହ ଅବହେଳିତ ଗୋଷ୍ଠୀର ବାଳିକାମାନଙ୍କ ପାଇଁ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ବିଦ୍ୟାଳୟ ଯୋଗାଇ ଦେଇଛନ୍ତି । ଏହା ବ୍ୟତୀତ ରାଜ୍ୟର ଯାନ୍ତ୍ରିକ ତଥା ବୈଷୟିକ ଅନୁଷ୍ଠାନଗୁଡ଼ିକରେ ମଧ୍ୟ ବାଳିକାମାନଙ୍କ ପାଇଁ ସ୍ଥାନ ସଂରକ୍ଷଣ କରାଯାଇଅଛି ।

୨.୧ ନୀତି ନିର୍ଦ୍ଦେଶନାମା

୧. ବାଳିକା ଓ ମହିଳାମାନଙ୍କର ଗୁଣାତ୍ମକ ସମନ୍ୱିତ ଶିକ୍ଷା ପାଇବାର ସମାନ ସୁଯୋଗକୁ ସୁନିଶ୍ଚିତ କରାଯିବ ।

୨. ବାଧାବିହୀନ ନଥିବା ଗଠନମୂଳକ ବ୍ୟବସ୍ଥା, ଗୁଣାତ୍ମକ ଅନୁଷ୍ଠାନ, ମୌଳିକ ସୁବିଧା ଓ ନିରାପଦ ପରିବେଶକୁ ଶକ୍ତ କରି ବାଳିକାମାନେ ପ୍ରାଥମିକ ଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଉଚ୍ଚ ଶିକ୍ଷା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପାଠପଢ଼ା ଚାଲୁ ରଖି ପାରିଲା ପରି ଏକ ପରିବେଶ ସୃଷ୍ଟି କରାଯିବ ।

୨.୨ କର୍ମପଦ୍ଧତି

୧. ସମନ୍ୱିତ ଶିଶୁ ବିକାଶ ଯୋଜନାରେ ଥିବା ଶିଶୁ ଅବସ୍ଥାର ପ୍ରାଥମିକ ଯତ୍ନ ଓ ଶିକ୍ଷାକୁ ସୁଦୃଢ଼ କରାଯିବ ଏବଂ ପ୍ରାଥମିକ ବିଦ୍ୟାଳୟ ସହିତ ଯୋଗସୂତ୍ର ସ୍ଥାପନ କରାଯିବ ।

୨. ଶିକ୍ଷାର ବିଭିନ୍ନ ସ୍ତରରେ ବାଳିକାମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଆବାସିକ ସୁବିଧା ବଢ଼ାଇ ଦିଆଯିବ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ବ୍ଲକ୍ ସ୍ତରରେ କସ୍ତୁରବା ଗାନ୍ଧୀ ବାଳିକା ବିଦ୍ୟାଳୟ ପରି ଆବାସସଜ୍ଜା ତିଆରି କରାଯିବ ଏବଂ ବର୍ତ୍ତମାନ ରହିଥିବା କସ୍ତୁରବା ଗାନ୍ଧୀ ବାଳିକା ବିଦ୍ୟାଳୟଗୁଡ଼ିକର ସାମର୍ଥ୍ୟ ସମ୍ପ୍ରସାରଣ କରି ଏଗୁଡ଼ିକୁ ମାଧ୍ୟମିକ ସ୍ତରକୁ ଉନ୍ନୀତ କରାଯିବ ।

୩. ମାଧ୍ୟମିକ ଓ ଉଚ୍ଚ ମାଧ୍ୟମିକ ଶିକ୍ଷା ସ୍ତରରେ ବାଳିକାମାନଙ୍କୁ ମାଗଣା ପାଠ୍ୟ ପୁସ୍ତକ, ବିଦ୍ୟାଳୟ ପୋଷାକ, ନିରାପଦ ଗମନାଗମନର ବ୍ୟବସ୍ଥା ଏବଂ ବିଦ୍ୟାଳୟର ଦେୟ ଛାଡ଼ି ପରି ଉତ୍ସାହମୂଳକ ସହାୟତା ଯୋଗାଇ ଦିଆଯିବ ।

୪. ଉଚ୍ଚ ମାଧ୍ୟମିକ ଓ ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମୟରେ ପାଠପଢ଼ା ଜାରି ରଖିବା ପାଇଁ ବାଳିକାମାନଙ୍କୁ ଯୋଗ୍ୟତା ଓ ଆବଶ୍ୟକତା ଭିତ୍ତିରେ ବୃଦ୍ଧି ଯୋଗାଇ ଦିଆଯିବ ।

୫. ଅଧାରୁ ପାଠପଢ଼ା ଛାଡ଼ିଦେଇଥିବା ବାଳିକାମାନଙ୍କୁ ଚିହ୍ନଟ କରାଯିବ ଏବଂ ବ୍ରିଜ୍ ପାଠ୍ୟକ୍ରମ, ଡ୍ରପ-ଇନ୍-ସେଣ୍ଟର, ସଂଶୋଧନକାରୀ ଶିକ୍ଷା ପ୍ରଦାନ କେନ୍ଦ୍ର ଏବଂ ଅନୁରୂପ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସୁଗମ କୌଶଳଗୁଡ଼ିକ ମାଧ୍ୟମରେ ବାଳିକାମାନଙ୍କ ଶିକ୍ଷାଗତ ସୁଯୋଗକୁ ପ୍ରୋତ୍ସାହିତ କରାଯିବ ।

୬. ରାଜ୍ୟ ମୁକ୍ତ ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ବାଳିକା ଓ ମହିଳାମାନଙ୍କ ପାଇଁ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ବ୍ୟବସ୍ଥା ରଖାଯିବ ।

୭. ବାଳିକାମାନଙ୍କର ନିଯୁକ୍ତିକୁ ବଢ଼ାଇପାରୁଥିବା ଧନ୍ୟାତ୍ମକ ବିଷୟଗୁଡ଼ିକୁ ମାଧ୍ୟମିକ ଶିକ୍ଷା ସ୍ତରରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରାଯିବ । ମହିଳା ଓ ବାଳିକାମାନଙ୍କର ଥିବା ଉଚ୍ଚ ଆକାଂକ୍ଷାକୁ ମେଣ୍ଟାଇବା ପାଇଁ ଓ ବଜାର ଚାହିଦାକୁ ପୂରଣ କରିବା ପାଇଁ ବୈଷୟିକ ଅନୁଷ୍ଠାନଗୁଡ଼ିକର ପାଠ୍ୟକ୍ରମ ଓ ଧନ୍ୟାତ୍ମକ ବିଷୟଗୁଡ଼ିକୁ ଆବଶ୍ୟକତା ଅନୁସାରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରାଯିବ ।

୮. ନେତୃତ୍ୱ, ସାମାଜିକ ପରୂତା, ବିଭିନ୍ନ ବୟସ ଅନୁଯାୟୀ ଯୌନ ଓ ପ୍ରଜନନ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟଗତ ବିଷୟବସ୍ତୁ ଇତ୍ୟାଦିକୁ ନେଇ ଜୀବନ ଧାରଣଗତ ଶିକ୍ଷାକୁ ପ୍ରଚଳିତ ଆନୁଷ୍ଠାନିକ ଶିକ୍ଷା ବ୍ୟବସ୍ଥାର ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରାଯିବ । ବାଳିକାମାନଙ୍କୁ କ୍ରୀଡ଼ା, ବିଦ୍ୟାର୍ଥୀ ପରିଷଦ ପରି ପାଠ୍ୟକ୍ରମ ବାହାର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମଗୁଡ଼ିକରେ ଅଂଶଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ଉତ୍ସାହିତ କରାଯିବ ।

୯. ବାଳିକା ଓ ମହିଳାମାନଙ୍କୁ ଉଚ୍ଚ ଶିକ୍ଷା ଓ ଧନ୍ୟାତ୍ମକ ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ ଦିଗରେ ପେଶାଗତ ପରାମର୍ଶର ସୁବିଧା ଯୋଗାଇ ଦିଆଯିବ ।

୧୦. ପାଞ୍ଚବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ କନିଷ୍ଠ ମହାବିଦ୍ୟାଳୟ, ସ୍ନାତକ ମହାବିଦ୍ୟାଳୟ ଓ ବିଶ୍ୱ ବିଦ୍ୟାଳୟଗୁଡ଼ିକରେ ବାଳିକାମାନଙ୍କର ଆବାସିକ ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ସଂପ୍ରସାରଣ କରାଯିବ ।

୧୧. ଶିକ୍ଷାଗତ ପାଠ୍ୟକ୍ରମକୁ ଲିଙ୍ଗଭିତ୍ତିକ ସମ୍ବେଦନଶୀଳ କରିବା ପାଇଁ ଏହାର ସମୀକ୍ଷା କରାଯିବ ଏବଂ ମହିଳା ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଆଇନ୍‌ଗୁଡ଼ିକ ଏଥିରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରାଯିବ ।

୧୨. ସମସ୍ତ ପେଶାଗତ ଶିକ୍ଷକ ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ ପାଠ୍ୟକ୍ରମ ଏବଂ ଚାକିରି କରୁଥିବା ଶିକ୍ଷକମାନଙ୍କର ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମଗୁଡ଼ିକରେ ସାମାଜିକ ଲିଙ୍ଗ ଉପରେ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ପାଠ୍ୟ ଖସଡ଼ାକୁ ନୁଆକରି ଭର୍ତ୍ତି କରାଯିବ ।

୧୩. ଉପଯୁକ୍ତ ଉପାୟ ମାଧ୍ୟମରେ ଶିକ୍ଷାନୁଷ୍ଠାନମାନଙ୍କରେ ବାଳିକା ଓ ମହିଳାମାନଙ୍କର ନିରାପତ୍ତାକୁ ସୁନିଶ୍ଚିତ କରିବା ପାଇଁ ଅକ୍ଷମଶୀଳ ନୀତି ଗ୍ରହଣ କରାଯିବ । ବହୁ ସଂଖ୍ୟକ ବାଳିକା ରହୁଥିବା ଶିକ୍ଷାନୁଷ୍ଠାନଗୁଡ଼ିକରେ ଉପଯୁକ୍ତ ସ୍ତରରେ ଯଥେଷ୍ଟ ସଂଖ୍ୟକ ମହିଳା କର୍ମଚାରୀମାନଙ୍କୁ ଅବସ୍ଥାପିତ କରାଯିବ । କୌଣସି ଅସଦାଚରଣକୁ ରୋକିବା ଓ ରିପୋର୍ଟ ବା ଅବଗତ କରାଇବା ପାଇଁ ନିୟମାବଳୀ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯିବ ଏବଂ ସମ୍ପର୍କିତ ପ୍ରୟତ୍ନ ମାନକୁ ସୁରକ୍ଷିତ କରାଯିବ ।

୧୪. ମହିଳା ଶିକ୍ଷାହାର କମ୍ ଥିବା ଜିଲ୍ଲାମାନଙ୍କ ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ପ୍ରଦାନ ପୂର୍ବକ ପ୍ରଚଳିତ ପ୍ରୌଢ଼ ଶିକ୍ଷା କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମକୁ ସୁଦୃଢ଼ କରାଯିବ ।

୩. ଜୀବିକା

ମହିଳାମାନଙ୍କର ସଶକ୍ତିକରଣ ପାଇଁ ମର୍ଯ୍ୟାଦାଜନକ ଏବଂ ନିରନ୍ତର ଜୀବିକା ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ । ଖାଦ୍ୟ ନିରାପତ୍ତା, ଜମି, ଜଳ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପ୍ରାକୃତିକ ସମ୍ପଦରେ ଅଧିକାର ଏବଂ ଉପଯୁକ୍ତ ଶିକ୍ଷା, ଦକ୍ଷତା ଓ ରଣରାଶି ସହ ବଜାରକୁ ସମ୍ମୁଖ୍ୟ ହେବାର ନିପୁଣତା ଇତ୍ୟାଦି ହେଉଛି ନିରନ୍ତର ଜୀବିକାର ମୂଳଦୁଆ ।

ସାମାଜିକ-ଆନୁଷ୍ଠାନିକ ସ୍ତରରେ ପକ୍ଷପାତ ବିଚାରଧାରା, ନିଷ୍ପତ୍ତି-ଗଠନ ପ୍ରକ୍ରିୟାରୁ ନିବୃତ୍ତି, କର୍ମ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଦେୟରେ ପ୍ରଭେଦ, ମହିଳାମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ହେଉଥିବା କାର୍ଯ୍ୟଗୁଡ଼ିକୁ ଦେଖିନପାରିବା ଏବଂ କ୍ଳିଷ୍ଟତା ଦ୍ୱାରା ଭାରାକ୍ରାନ୍ତ ହେବା ଇତ୍ୟାଦି ମହିଳାମାନଙ୍କ ଜୀବିକାରେ ମୁଖ୍ୟ ପ୍ରତିବନ୍ଧକ । ଏହା ସହିତ ଶିକ୍ଷା, ଦକ୍ଷତା, ରଣରାଶି, ବଜାର ଏବଂ ସମ୍ପର୍କିତ ମାଲିକାନା ସତ୍ତ୍ୱରେ ଅଧିକାରର ଅଭାବ ଇତ୍ୟାଦି ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ବା ଦଳଗତ ସ୍ତରରେ, ଗ୍ରାମୀଣ ଏବଂ ସହରାଞ୍ଚଳ ତଥା ଆନୁଷ୍ଠାନିକ ଏବଂ ଅଣଆନୁଷ୍ଠାନିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ମହିଳାମାନଙ୍କର ଜୀବିକା ନିରାପତ୍ତା ପାଇଁ ବାଧା ସୃଷ୍ଟି କରିଥାଏ ।

ଏହି ପରିପ୍ରେକ୍ଷାରେ ‘ଜୀବିକା’କୁ ଆନୁଷ୍ଠାନିକ ଓ ଅଣ-ଆନୁଷ୍ଠାନିକ କ୍ଷେତ୍ର ଦୃଷ୍ଟିକୋଣରୁ ପୃଥକ ଭାବେ ବିଚାର କରାଯାଇଛି । ଆହୁରି ମଧ୍ୟ ସମ୍ଭାବ୍ୟ ବିପଦ ଅବସ୍ଥାରେ ରହିଥିବା ମହିଳା ଯଥା- ଭିନ୍ନକ୍ଷମ ମହିଳା, ହିଂସା ଓ ମାନବ ଚାଲାଣରୁ ବର୍ତ୍ତିଥିବା ମହିଳା, ମହିଳା ରୂପଜୀବୀ ଏବଂ ଏଚ୍.ଆଇ.ଭି. ସଂକ୍ରମିତ ମହିଳାମାନଙ୍କର ଜୀବିକା ନିରାପତ୍ତାକୁ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଭାବେ ପ୍ରୋତ୍ସାହନ ଦିଆଯିବାର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି ।

୩.୧ ଆନୁଷ୍ଠାନିକ କ୍ଷେତ୍ର

ଆନୁଷ୍ଠାନିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ମହିଳାମାନଙ୍କର ଅଂଶଗ୍ରହଣ ହିଁ ସେମାନଙ୍କର ବିକାଶ ଓ ସଶକ୍ତିକରଣ ପାଇଁ ଅପରିହାର୍ଯ୍ୟ । ରାଜ୍ୟରେ ଆନୁଷ୍ଠାନିକ ନିଯୁକ୍ତି କ୍ଷେତ୍ରରେ ମହିଳାମାନଙ୍କ ଉପସ୍ଥାନ କମ୍ – ସମୁଦାୟ କର୍ମଚାରୀମାନଙ୍କର ମାତ୍ର ୧୬.୮ ପ୍ରତିଶତ ମହିଳା । ଯେହେତୁ ବାଳିକା ଓ ମହିଳାମାନଙ୍କର ଶିକ୍ଷାଗତ ଯୋଗ୍ୟତା ବଢ଼ିଛି ଏବଂ ବଜାରର ଚାହିଦା ପରିବର୍ତ୍ତନ ହେଉଛି, ଆନୁଷ୍ଠାନିକ ଜୀବିକା ପାଇଁ ଥିବା ସୁଯୋଗରେ ଅଂଶଗ୍ରହଣ କରିବାର ଆବଶ୍ୟକତା ସ୍ୱରୂପ ଦକ୍ଷତାର ବିକାଶ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଟେ ।

ନିକଟରେ ଗଠନ କରାଯାଇଥିବା ରାଜ୍ୟ ନିଯୁକ୍ତି ମିଶନ୍ ଉଭୟ ପୁରୁଷ ଓ ମହିଳାମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଦକ୍ଷତା ବିକାଶ, ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ, କ୍ଷୁଦ୍ର ବ୍ୟବସାୟ ଏବଂ ନିଯୁକ୍ତିକୁ ଅଗ୍ରାଧିକାର ଦେଇଛି । ଏହା ବ୍ୟତୀତ ବିଭିନ୍ନ ବିଭାଗ ଯଥା- କି ଉଚ୍ଚ ଶିକ୍ଷା ବିଭାଗ, ନିଯୁକ୍ତି, କାରିଗରୀ/ଶିଳ୍ପ ତାଲିମ୍ ଓ ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ ବିଭାଗ, ଅନୁସୂଚିତ ଜାତି ଓ ଜନଜାତି ବିକାଶ ବିଭାଗ, ଗୃହ ଓ ନଗର

ଉନ୍ନୟନ ବିକାଶ ବିଭାଗ, ଅଣ୍ଡ୍ର, କ୍ଷୁଦ୍ର ଏବଂ ମଧ୍ୟମ ଉଦ୍ୟୋଗ, ହସ୍ତତନ୍ତ, ବୟନ ଓ ହସ୍ତଶିଳ୍ପ ଇତ୍ୟାଦି ବିଭାଗଗୁଡ଼ିକ ମାଧ୍ୟମରେ ମଧ୍ୟ ଦକ୍ଷତା ବିକାଶ ଗଠନ ପ୍ରଣିତ କରାଯାଇଅଛି ।

୩.୧.୧ ନୀତି ନିର୍ଦ୍ଦେଶନାମା

୧. ମହିଳା ଓ କିଶୋରୀ ବାଳିକାମାନଙ୍କର ଅନ୍ତର୍ନିହିତ ଶକ୍ତିର ପରିପ୍ରକାଶ କରିବା ଆନୁଷ୍ଠାନିକ ଜୀବିକା କ୍ଷେତ୍ରରେ ସେମାନଙ୍କର ଅଂଶଗ୍ରହଣ ତଥା ଦକ୍ଷତା ବିକାଶ ପାଇଁ ରହିଥିବା ସୁଯୋଗଗୁଡ଼ିକ ବୃଦ୍ଧି କରାଯିବ ।

୨. ନିଯୁକ୍ତି ଓ କ୍ଷୁଦ୍ର ବ୍ୟବସାୟ ପାଇଁ ଏକ ସକ୍ଷମ ପରିବେଶକୁ ତ୍ୱରାନ୍ୱିତ କରାଯିବ ।

୩.୧.୨ କର୍ମ ପଦ୍ଧତି

୧. ଯୁବପିଢ଼ିର ମହିଳାମାନଙ୍କର ଦକ୍ଷତାବୃଦ୍ଧି ନିମନ୍ତେ ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ପ୍ରଚେଷ୍ଟା ହାତକୁ ନିଆଯିବ । ଆଶ୍ରୟ ଗୃହ, ସ୍ୱଳ୍ପ ମିଆଦି ବାସଗୃହ, ଜେଲଖାନା ଏବଂ ଅନୁରୂପ ସ୍ଥାନରେ ରହୁଥିବା ମହିଳା ଓ ବାଳିକାମାନଙ୍କ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚି ପାରିବା ଭଳି ନିଯୁକ୍ତିଭିତ୍ତିକ ଦକ୍ଷତା ବିକାଶ ନିମନ୍ତେ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପଦକ୍ଷେପମାନ ହାତକୁ ନିଆଯିବ ।

୨. ମହିଳାମାନଙ୍କର ଦକ୍ଷତା ଓ ନିଯୁକ୍ତି ସମ୍ପର୍କିତ ପ୍ରଣିତର ପ୍ରୋତ୍ସାହନ ଓ ତଦାରଖ କରିବା ପାଇଁ ନିଯୁକ୍ତି ମିଶନ୍‌ରେ ଏକ ଉତ୍ସର୍ଗାକୃତ ବିଭାଗ ସୃଷ୍ଟି କରାଯିବ ।

୩. ଦକ୍ଷତା ବିକାଶ ପାଠ୍ୟକ୍ରମ, ନିଯୁକ୍ତି ଏବଂ ମହିଳାମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଥିବା କ୍ଷୁଦ୍ର/ସ୍ୱଳ୍ପ ବ୍ୟବସାୟଗୁଡ଼ିକ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ସମସ୍ତ ସୂଚନା ସ୍ଥାନୀୟ ଭାଷା ଓ ଲେଖାରେ ପ୍ରସାରଣ କରାଯିବ । ନିପଟ ମଫସଲ ବା ଅପହଞ୍ଚି ଅଞ୍ଚଳକୁ ବିଶେଷ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆଯାଇ, ବାଳିକା ଓ ମହିଳାମାନଙ୍କ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚିବା ପାଇଁ ଶିକ୍ଷାନୁଷ୍ଠାନ, ନିଯୁକ୍ତି ଯୋଗାଣ ସଂସ୍ଥା ଏବଂ ମହିଳା ସ୍ୱୟଂ ସହାୟିକା ଗୋଷ୍ଠୀ, ପଞ୍ଚାୟତିରାଜ ସଂସ୍ଥା ଏବଂ ଯୁବକ ସଂଘ ପରି ଗୋଷ୍ଠୀସ୍ତରୀୟ ଅନୁଷ୍ଠାନଗୁଡ଼ିକ ଦ୍ୱାରା ଏସବୁ ପ୍ରସାରଣ କରାଯାଇ ପାରିବ ।

୪. ନିଯୁକ୍ତି ମିଶନ୍ ମାଧ୍ୟମରେ ବିଦ୍ୟାଳୟ ଯାଉନଥିବା କିଶୋରୀ ବାଳିକାମାନଙ୍କୁ ବୈଷୟିକ ପ୍ରଣିତ ଯୋଗାଇ ଦେବା ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱାରୋପ କରାଯିବ ।

୫. ଅଣ-ପାରମ୍ପରିକ ଓ ଆଧୁନିକ ବ୍ୟବସାୟ ବିଷୟରେ ପ୍ରଣିତ ଦେବା ଓ ଦକ୍ଷତା ବିକାଶ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ପାଇଁ ଏକାଧିକ ପସନ୍ଦ ରଖାଯିବା ଭଳି ଉପାୟ ଅବଲମ୍ବନ କରାଯିବ । ସୂଚନା ପ୍ରଯୁକ୍ତି, ବ୍ୟାଙ୍କିଙ୍ଗ୍, ଆତିଥ୍ୟ, ଯାତ୍ରା ଓ ପରିଚ୍ଛେଦନା, ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଯତ୍ନ ସେବା, ଖାଉଟି ଯତ୍ନ ସେବା ଏବଂ ଅନୁରୂପ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଆଧୁନିକ ବଜାରର ଚାହିଦା ମେଣ୍ଟାଇଲା ପରି ନିଯୁକ୍ତିଭିତ୍ତିକ ଦକ୍ଷତା ବିକାଶକୁ ଉତ୍ସାହିତ କରାଯିବ ।

୬. ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସମୟ ସୀମା ମଧ୍ୟରେ କାର୍ଯ୍ୟକରୁଥିବା ମହିଳାମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଆବାସିକ ଗୃହ ସ୍ଥାପନ କରାଯିବ । ଏହା ଦ୍ୱାରା ମହିଳାମାନଙ୍କର ନିରାପତ୍ତା ଓ ସୁରକ୍ଷା ସୁନିଶ୍ଚିତ ହେବ ଓ ସେମାନେ ନିଜ ଘର ଠାରୁ ଦୂରରେ ମଧ୍ୟ ଆନୁଷ୍ଠାନିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଚାକିରି କରିବାକୁ ଉତ୍ସାହିତ ହେବେ ।

୭. ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ପ୍ରୋତ୍ସାହନ, ଅର୍ଥରାଶି ଛାଡ଼ି, ବଜାରରେ ଉଦ୍ୟୋଗଭିତ୍ତିକ ବୈଷୟିକ ବ୍ୟବସ୍ଥାର ସୁବନ୍ଦୋବସ୍ଥ ମାଧ୍ୟମରେ ମହିଳାମାନଙ୍କର ଆତ୍ମନିଯୁକ୍ତି ଓ କ୍ଷୁଦ୍ର ବ୍ୟବସାୟଗୁଡ଼ିକୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବା ପାଇଁ ପଦକ୍ଷେପ ନିଆଯିବ ।

୮. କର୍ମରେ ପରିବର୍ତ୍ତନୀୟ ଧାର୍ଯ୍ୟ ସମୟ, ଗର୍ଭବତୀ ଓ ପ୍ରସୂତି ମା'ର ସୁବିଧା ସୁଯୋଗ, ଶିଶୁ ଯତ୍ନ ପାଇଁ ସହାୟତା ଏବଂ କର୍ମ ସଂସ୍ଥା ବା କର୍ମକ୍ଷେତ୍ରରେ ପୃଥକ ଶୈତାଳୟର ସୁବିଧା ଦିଗରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରାଯିବ ।

୩.୨ ଅଣ-ଆନୁଷ୍ଠାନିକ କ୍ଷେତ୍ର

ଅଣ-ଆନୁଷ୍ଠାନିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ମହିଳାମାନଙ୍କର ଅଂଶଗ୍ରହଣ, ଅର୍ଥନୀତିରେ ଏକ ମହତ୍ତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଙ୍ଗ ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଏହାକୁ ଉପଯୁକ୍ତ ମାନ୍ୟତା ଦିଆଯାଇନଥାଏ । ଅଣଆନୁଷ୍ଠାନିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସେମାନଙ୍କର ଅଙ୍ଗୀକାର ଅନେକ ସମୟରେ ପାରମ୍ପରିକ ଅଟେ । କିନ୍ତୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଅନେକ ନୂଆ ନୂଆ ପଛା ବାହାରିଲାଣି ଯାହା ଜୀବିକାର ଏକତ୍ରିକରଣ ଓ ବିବିଧତା ପାଇଁ ଅଧିକ ସୁଯୋଗ ଯୋଗାଇ ଦେଇଛି । ‘ମିଶନ ଶକ୍ତି’ ଜୀବିକା ଦିଗରେ ସରକାରଙ୍କର ଏକ ଉଲ୍ଲେଖନୀୟ ପଦକ୍ଷେପ, ଯେଉଁ ଅଭିଯାନରେ ଆଜି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ୫,୦୦,୦୦୦ରୁ ଅଧିକ ମହିଳା ସ୍ୱୟଂସହାୟିକା ଗୋଷ୍ଠୀ ଗଠନ ହୋଇପାରିଛି । ଏହା ବ୍ୟତୀତ ମଜୁରି ଏବଂ ସ୍ୱୟଂ ନିଯୁକ୍ତି ଓ ଉତ୍ପାଦନ କ୍ଷମତାର ଅଭିବୃଦ୍ଧି ପାଇଁ ସୁବିଧା ଓ ସମ୍ପଦର ବିକାଶ ଦିଗରେ ପଦକ୍ଷେପମାନ ଗ୍ରହଣ କରାଯାଇଛି । ବିପଦସଙ୍କୁଳ ଅବସ୍ଥାରେ ଥିବା ମହିଳାମାନଙ୍କର ଅନ୍ତର୍ନିବେଶକୁ ସୁନିଶ୍ଚିତ କରି ଓଡ଼ିଶା ଜୀବିକା ମିଶନ୍ ଅଧିନରେ ମହିଳା ଓ ମହିଳା ଗୋଷ୍ଠୀମାନଙ୍କୁ ରଣ ଅର୍ଥରାଶି ଓ ସେମାନଙ୍କର ଦକ୍ଷତା ବିକାଶ ପାଇଁ ସୁଯୋଗ ମଧ୍ୟ ଯୋଗାଇ ଦିଆଯାଇଛି ।

୩.୨.୧ ନୀତି ନିର୍ଦ୍ଦେଶନାମା

୧. ମହିଳା ଓ ମହିଳା ଗୋଷ୍ଠୀମାନଙ୍କର ଚାଷ ଓ ଅଣଚାଷ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏବଂ ପ୍ରାକୃତିକ ସମ୍ପଦ ଉପରେ ନିର୍ଭରଶୀଳ ଜୀବିକାର ସୁଯୋଗ ତଥା ଏସବୁରେ ଅନୁପ୍ରବେଶକୁ ପ୍ରୋତ୍ସାହିତ କରାଯିବ ।

୨. ଭବିଷ୍ୟତରେ ମହିଳା ଗୋଷ୍ଠୀ ଓ ସଂଗଠନଗୁଡ଼ିକ କ୍ଷୁଦ୍ର ବ୍ୟବସାୟୀ ଭାବେ ଅଭିବୃଦ୍ଧି ହାସଲ କରିବା ପାଇଁ ଏକ ସାହାଯ୍ୟକାରୀ ପରିବେଶ ସୃଷ୍ଟି କରାଯିବ ।

୩. ମହିଳାମାନେ ମର୍ଯ୍ୟାଦାର ସହ ଓ ଭେଦଭାବରହିତ ଅବସ୍ଥାରେ କାମ କରିପାରିବା ପାଇଁ ପରିବେଶକୁ ସମ୍ବେଦନଶୀଳ କରାଯିବ ।

୩.୨.୨ କର୍ମପଦ୍ଧତି

୧. ଜୀବିକାର ଉନ୍ନତିକରଣ ପାଇଁ ପ୍ରଯୁକ୍ତି ବିଦ୍ୟା, ଅର୍ଥରାଶି, ଦକ୍ଷତା ବିକାଶ, ବଜାର ଚାହିଦା ଏବଂ ସମ୍ପ୍ରସାରିତ ସେବା ପରି ସାଧନଗୁଡ଼ିକର ଅନୁପ୍ରବେଶକୁ ତ୍ୱରାନ୍ୱିତ କରାଯିବ ।

୨. ଆର୍ଥିକ ସାକ୍ଷରତା ଏବଂ ସେବାଗୁଡ଼ିକରେ ମହିଳାମାନଙ୍କର ସହଜ, ସରଳ, ସୁଚିତ ଏବଂ ନିରାପଦ ଅନୁପ୍ରବେଶ ପାଇଁ ଏକ ସକ୍ଷମକାରୀ ପରିବେଶ ପ୍ରବର୍ତ୍ତନ କରାଯିବ ।

୩. ମହିଳା ସ୍ୱୟଂ ସହାୟିକା ମଣ୍ଡଳ, ଉତ୍ପାଦନ ସଂଗଠନ ଓ ମହିଳା ସମବାୟଗୁଡ଼ିକୁ ଉନ୍ନତ ଓ ସୁଦୃଢ଼ କରାଯିବ ଏବଂ ସେମାନଙ୍କୁ କ୍ଷୁଦ୍ର ବ୍ୟବସାୟ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ କରିବା ପାଇଁ ପ୍ରଚଳିତ ହେଉଥିବା ତଥା ନୂତନ ବ୍ୟବସ୍ଥା ମାଧ୍ୟମରେ ଉପଯୁକ୍ତ ଦିଗ୍‌ବର୍ତ୍ତନ ଯୋଗାଇ ଦିଆଯିବ ।

୪. ଅର୍ଥ ଉପାର୍ଜନ ନିମନ୍ତେ ବିଭିନ୍ନ ଅଣପାରମ୍ପରିକ କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ ମହିଳା ସ୍ୱୟଂ ସହାୟିକା ଗୋଷ୍ଠୀଗୁଡ଼ିକୁ ସୁଯୋଗ ଯୋଗାଇ ଦିଆଯିବ । ଆବଶ୍ୟକତା ଅନୁଯାୟୀ ଦକ୍ଷତା, ବଜାର ସହାୟତା ଏବଂ ସଂଯୋଗୀକରଣ ସୁବିଧା ଯୋଗାଇ ଦିଆଯିବ ।

୫. ମହିଳା ଚାଷୀମାନଙ୍କୁ ଆଗ୍ରହୀ ଓ ଉତ୍ସାହିତ କରାଯିବ । ମହିଳା ଚାଷୀମାନଙ୍କ ପାଇଁ କୃଷି ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ କାର୍ଯ୍ୟଗୁଡ଼ିକରେ ଉଦ୍ୟୋଗଭିତ୍ତିକ ଦକ୍ଷତା ବିକାଶକୁ ସର୍ବୋଚ୍ଚ ପ୍ରାଥମିକତା ଦିଆଯିବ ।

୬. ଶସ୍ୟ, ଅର୍ଥ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ସେବା, ପ୍ରଯୁକ୍ତି ବିଦ୍ୟା ଓ ବଜାର ସଂଯୋଗ ବିଷୟରେ ମହିଳା ଚାଷୀମାନଙ୍କୁ ବ୍ୟାପକ ସହାୟତା ଯୋଗାଇ ଦେବା ପାଇଁ ଏକକ ସେବା କେନ୍ଦ୍ର ସ୍ଥାପନ କରାଯିବ ।

୭. ମହିଳାମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଗୋଷ୍ଠୀ ପରିଚାଳିତ ଜୀବିକା ସମ୍ବଳ କେନ୍ଦ୍ରଗୁଡ଼ିକୁ ଗ୍ରାମ ସ୍ତରରେ ପ୍ରୋତ୍ସାହିତ କରାଯିବ ।

୮. ଦେଶାନ୍ତରିତ ବାଳିକା ଓ ମହିଳାମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଉତ୍ସ ଓ ଲକ୍ଷ୍ୟ ସ୍ଥଳରେ ସହାୟତା ଯୋଗାଇ ଦିଆଯିବ ।

୯. ଜଳ ଛାୟା, ଯୌଥ ଜଙ୍ଗଲ ପରିଚାଳନା, ଲଘୁ ବନ୍ୟଜାତ ଦ୍ରବ୍ୟର ବିକ୍ରୟ ଓ ଏପରି ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବିଷୟଗୁଡ଼ିକର ପରିଚ୍ଛନ୍ନା ଓ କାର୍ଯ୍ୟାନୁୟନର ପ୍ରତ୍ୟେକ ସୋପାନରେ ମହିଳାମାନଙ୍କ ସମାନ ଅଂଶ ଗ୍ରହଣକୁ ପ୍ରୋତ୍ସାହିତ କରାଯିବ ।

୧୦. ମହିଳାମାନଙ୍କର କ୍ଲେଶ ହ୍ରାସ କରିବା ପାଇଁ ଏକ ଲିଙ୍ଗଭିତ୍ତିକ ସମ୍ବେଦନଶୀଳ ଓ ସାଂସ୍କୃତିକ ଗ୍ରହଣୀୟ କୌଶଳ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଯିବ ।

୧୧. କୁଟୀର ଶିଳ୍ପ, ପାରମ୍ପରିକ ହସ୍ତଶିଳ୍ପ ଓ ହସ୍ତତନ୍ତ ଏବଂ ମାଛଚାଷ, ଗୋପାଳନ, କୁକୁଡ଼ା ଚାଷ ଏବଂ ପଶୁପାଳନ ପରି ବୃତ୍ତିଗୁଡ଼ିକରେ ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ ଓ ପ୍ରଯୁକ୍ତି ବିଦ୍ୟାର ହସ୍ତକ୍ଷେପକୁ ପ୍ରୋତ୍ସାହିତ କରାଯିବ ।

୧୨. ଗ୍ରାମୀଣ ଅଞ୍ଚଳରେ ମହିଳା ଗୋଷ୍ଠୀଗୁଡ଼ିକ ଦ୍ୱାରା ସାମୂହିକ ସମ୍ପଦର ବ୍ୟବହାରକୁ ପ୍ରୋତ୍ସାହିତ କରାଯିବ ।

୧୩. ବୟସ୍କ ମହିଳାମାନଙ୍କର ସ୍ୱୟଂସହାୟକ ଗୋଷ୍ଠୀକୁ ପ୍ରୋତ୍ସାହିତ କରାଯିବ ଓ ଦଳଗୁଡ଼ିକୁ ଗୋଷ୍ଠୀ ବିକାଶ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମଗୁଡ଼ିକ ସହିତ ସଂଯୋଗ କରି ସାହାଯ୍ୟ କରାଯିବ ।

୪. ଆସବାବପତ୍ରରେ ମାଲିକାନା ସ୍ୱତ୍ତ୍ୱ

ସମ୍ପତ୍ତି ଉପରେ ମାଲିକାନା, ଅନୁପ୍ରବେଶ ଓ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ନାରୀ ସଶକ୍ତିକରଣ ପାଇଁ ଅପରିହାର୍ଯ୍ୟ ଅଟେ । ମୂଲ୍ୟବୋଧ ଏବଂ ସାମାଜିକ ନିରାପତ୍ତା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ସମସ୍ତ ପ୍ରକାର ସମ୍ପତ୍ତି ମଧ୍ୟରେ ଜମିକୁ ସବୁଠାରୁ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ବୋଲି ବିଚାର କାରାଯାଏ ।

ସରକାରଙ୍କଠାରୁ ସିଧାସଳଖ ହସ୍ତାନ୍ତର, ବଜାରରୁ କ୍ରୟ କିମ୍ବା ଠିକାରେ ନେବା ଏବଂ ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ଭାବରେ ମହିଳାମାନେ ଜମିର ମାଲିକ ହୋଇପାରିବେ । ଓଡ଼ିଶାରେ ସରକାରୀ ଯୋଜନା ଅଧିନରେ ଜମିହାନମାନଙ୍କୁ ଚାଷଜମି, ଜମିବନ୍ଧନରେ ଯୁଗ୍ମ ସତ୍ତ୍ୱାଧିକାର ଏବଂ ଗୃହ ନିର୍ମାଣର ସହାୟତା ଯୋଗାଇ ଦେବାର ସୁଦୃଢ଼ ବ୍ୟବସ୍ଥା ରହିଛି । ପ୍ରାୟ ଅଧିକାଂଶ ଜମି ଏବଂ ଗୃହ ନିର୍ମାଣ ଯୋଜନାରେ ଗୋଟିଏ ମହିଳାର ପରିଚୟ ଘର/ପରିବାର ସଂଜ୍ଞାରେ ଅସ୍ପଷ୍ଟ ଭାବେ ରହିଛି । ଏକାକୀ ମହିଳା ଓ ଅନ୍ୟ ବିପଦସଙ୍କୁଳ ମହିଳାମାନଙ୍କୁ ଜମି ଏବଂ ଗୃହ ନିର୍ମାଣ ଯୋଜନାରେ ସହାୟତା ପହଞ୍ଚାଇ ଦେବା କଷ୍ଟସାଧ୍ୟ ଅଟେ ।

୪.୧ ନୀତି ନିର୍ଦ୍ଦେଶନାମା

୧. ପ୍ରଶାସନିକ ଓ ଆଇନ୍‌ଗତ ଉପାୟ ମାଧ୍ୟମରେ ମହିଳା ଓ ମହିଳା ଗୋଷ୍ଠୀମାନଙ୍କୁ ସମ୍ପତ୍ତି, ଜମି ଏବଂ ଗୃହ ଉପରେ ସେମାନଙ୍କର ଅଧିକାର ସାବ୍ୟସ୍ତ କରିବାରେ ସକ୍ଷମ କରାଯିବ ।

୪.୨ କର୍ମପଦ୍ଧତି

୧. ମହିଳାମାନଙ୍କ ନାମରେ କିଣାଯାଇଥିବା ଜମି ଓ ଗୃହ ଏବଂ ମହିଳାମାନଙ୍କ ସପକ୍ଷରେ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଯାଇଥିବା କୌଣସି ସ୍ଥାବର ସମ୍ପତ୍ତିର ଉପହାର ଇସ୍ତାହାରର ପଞ୍ଜିକରଣ ବାବଦକୁ ଟିକଟ ପାଉଣା ହ୍ରାସ କରାଯିବ ।

୨. ପ୍ରଚଳିତ ସରକାରୀ ଆଇନ୍, ନୀତି ଏବଂ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଅର୍ଦ୍ଧଗତ ଭୂମି ତଥା ବାସଗୃହ ହାନି ଏବଂ ସ୍ଥାନାନ୍ତରିତ ପରିବାରମାନଙ୍କ ନାମରେ ହେଉଥିବା ସମସ୍ତ ଘରବାଡ଼ି ଓ ଚାଷଜମିର ଆବଶ୍ୟକ ସ୍ତ୍ରୀ/ମହିଳାମାନଙ୍କ ନାମରେ ଲିପିବଦ୍ଧ କରାଯିବ ।

୩. ମହିଳାମାନଙ୍କର ସମ୍ପତ୍ତିରେ ଉତ୍ତରାଧିକାର ଏବଂ ବିଶେଷ କରି ଏହି ଅଧିକାରକୁ ଜମି ପଞ୍ଜିକରଣରେ ପ୍ରତିଫଳନ କୁ ସୁନିଶ୍ଚିତ କରାଯିବ ।

୪. ଓଡ଼ିଶା ପ୍ରଶାସନ ସେବା ଓ ଓଡ଼ିଶା ରାଜସ୍ୱ ସେବା ପାହ୍ୟାର ପ୍ରବେଶିକା ସ୍ତରର ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ ପାଠ୍ୟ ଖସଡ଼ାରେ ମହିଳାମାନଙ୍କର ଜମି ଉପରେ ଅଧିକାର, ସେ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଥିବା ଆଇନ ତଥା ଆଇନଗତ ନିଷ୍ପତ୍ତିସବୁକୁ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରାଯିବ ।

୫. ଜମି ସମ୍ବନ୍ଧରେ ସାକ୍ଷରତା ତଥା ମହିଳାମାନଙ୍କର ସମ୍ପତ୍ତି ଅଧିକାର ବିଷୟରେ ବିଭିନ୍ନ ଅଂଶୀଦାରମାନଙ୍କ ପାଇଁ ସଚେତନ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମଗୁଡ଼ିକୁ ହାତକୁ ନିଆଯିବ ।

୬. ଉପଯୁକ୍ତ ସଂଖ୍ୟା ମାଧ୍ୟମରେ ବାସଗୃହ ଓ ଜମିରେ ମାଲିକାନା ସତ୍ତ୍ୱ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମଗୁଡ଼ିକରେ ସମସ୍ତ ବିପଦ ସଙ୍କୁଳ ମହିଳା ତଥା ଏକାକୀ ମହିଳାମାନଙ୍କୁ ଗ୍ରହଣ କରାଯିବ ।

୭. ଗ୍ରାମାଞ୍ଚଳରେ ବାସ କରୁଥିବା କୌଣସି ଘର କିମ୍ବା ଘରବାଡ଼ି ଜମି ନଥିବା, ସ୍ୱଳ୍ପ ରୋଜଗାର ଗୋଷ୍ଠି ଅର୍ତ୍ତଗତ ମହିଳା ଯେଉଁମାନେ (୧) ବିଧବା, ଅବିବାହିତା, ପତି ପରିତ୍ୟକ୍ତା କିମ୍ବା ଆଇନ ଦ୍ୱାରା ବା କୌଣସି ପରମ୍ପରା ପ୍ରଚଳନ ଦ୍ୱାରା ସ୍ୱାମୀ ଠାରୁ ଅଲଗା ରହୁଥିବେ, ୪୫ ବର୍ଷ ବା ଅଧିକ ହୋଇଥିବେ, କିମ୍ବା (୨) ୩୦ ବର୍ଷରୁ ଅଧିକ ବୟସର ଓ ୪୦ ପ୍ରତିଶତ ଅକ୍ଷମ ହୋଇଥିବେ ସେମାନଙ୍କୁ ୦.୦୪ ଡେସିମିଲର ଘରବାଡ଼ି ଜମି ଆବେଦନ କରାଯିବ ।

୮. ଉପାଦାନ କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ ନିମ୍ନତମ ଦରରେ ମହିଳା ଦଳ ସପକ୍ଷରେ ଠିକାରେ ଜମି ଯୋଗାଇ ଦିଆଯିବ । ଚାଷ ଓ ଉଦ୍ୟାନ କରିବା ପାଇଁ ମହିଳା ସ୍ୱୟଂ ସହାୟିକା ଗୋଷ୍ଠୀଗୁଡ଼ିକୁ ଅସ୍ଥାୟୀ ଠିକା ହିସାବରେ ଜମି ଯୋଗାଇ ଦିଆଯିବ ।

୯. ଆସବାବ ପତ୍ରରେ ମାଲିକାନା ସତ୍ତ୍ୱର ସୁଯୋଗକୁ ବଢ଼ାଇବା ନିମନ୍ତେ ମହିଳା ଓ ମହିଳା ଗୋଷ୍ଠୀଗୁଡ଼ିକୁ ରଣରାଶିର ସହାୟତା ଯୋଗାଇ ଦେବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଅର୍ଥ ଯୋଗାଣକାରୀ ଅନୁଷ୍ଠାନଗୁଡ଼ିକ ସହିତ ଯୋଗାଯୋଗ କରାଯିବ ।

୫. ନିଷ୍ପତ୍ତି ଗଠନ, ଅଂଶଗ୍ରହଣ ଓ ରାଜନୈତିକ ପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱ

ବିକାଶ ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ନେତୃତ୍ୱ ଓ ନିଷ୍ପତ୍ତି କ୍ଷେତ୍ରରେ ମହିଳାମାନଙ୍କର ଏକ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଭୂମିକା ରହିଛି । ୭୩ ତମ ଓ ୭୪ ତମ ସମ୍ବିଧାନ ସଂଶୋଧନ ତଥା ଓଡ଼ିଶା ପଞ୍ଚାୟତ ଆଇନ୍ ଏବଂ ନିୟମର ସୁବିଧା, ଗ୍ରାମୀଣ ଓ ସହରାଞ୍ଚଳ ସ୍ୱାୟତ୍ତ ଶାସନ ବଳରେ ମହିଳାମାନଙ୍କର ସଂଖ୍ୟାଧିକ ନିର୍ବାଚନର ପଥ ସୁଗମ କରିଦେଇଛି । ବର୍ତ୍ତମାନ ଗ୍ରାମୀଣ ଓ ସହରାଞ୍ଚଳର ସ୍ୱାୟତ୍ତ ଶାସନ ବଳରେ ୫୦ ପ୍ରତିଶତ ସ୍ଥାନ ମହିଳାମାନଙ୍କ ପାଇଁ ସଂରକ୍ଷିତ କରାଯାଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସର୍ବସାଧାରଣ ଦସ୍ତୁରରେ ନିର୍ବାଚିତ ମହିଳା ପ୍ରତିନିଧିମାନେ କମ୍ ଶିକ୍ଷାଗତ ଯୋଗ୍ୟତା, ନିମ୍ନମାନର ପ୍ରସ୍ତୁତିଗତ ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ, ପକ୍ଷପାତ ମନୋଭାବ ଓ ପ୍ରଥା ପରି ଅନେକ ବାଧାବିଘ୍ନର ସମ୍ମୁଖୀନ ହୋଇଥାନ୍ତି ଯାହା ସେମାନଙ୍କର ଫଳପ୍ରସ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀତାରେ ବାଧା ସୃଷ୍ଟି କରିଥାଏ ।

ମହିଳାମାନେ ସକ୍ରିୟ ନାଗରିକ ଅଟନ୍ତି ଏବଂ ସେମାନଙ୍କର ନିଷ୍ପତ୍ତି ନେବାର ଭୂମିକା ସୁନିଶ୍ଚିତ କରିବା ପାଇଁ ଗୋଷ୍ଠୀ ସ୍ତରୀୟ ବିଭିନ୍ନ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଯଥା ଗ୍ରାମ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ, ପୃଷ୍ଠି ଓ ପରିମଳ କମିଟି, ଯାଞ୍ଚ କମିଟି, ବିଦ୍ୟାଳୟ ପରିଚାଳନା କମିଟି, ଗ୍ରାମ ଶିକ୍ଷା କମିଟି ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଗ୍ରାମ ସ୍ତରୀୟ କମିଟି ଗୁଡ଼ିକରେ ମହିଳାମାନଙ୍କର ଅଂଶଗ୍ରହଣକୁ ରାଜ୍ୟ ପ୍ରୋତ୍ସାହିତ କରିଛି । ସେ ଯାହା ହେଉନା କାହିଁକି ମହିଳାମାନେ ଅଧିକାଂଶ ଭାବେ ନିଜର ନାର୍ଯ୍ୟ ସ୍ଥାନ ଗ୍ରହଣ କରିବା ଓ ଅନୁଶାସନରେ ଫଳପ୍ରସ୍ତ ଅଂଶଗ୍ରହଣ କରି ଏକ ସ୍ୱୟନିର୍ଣ୍ଣୀତ ଗଣତନ୍ତ୍ରରେ ଯୋଗଦାନ କରିବା ଦିଗରେ କର୍ମପନ୍ଥାଗୁଡ଼ିକୁ ତ୍ୱାରାନ୍ୱିତ କରିବାର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି । ମତଦାତା, ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦୀ କିମ୍ବା ନିର୍ବାଚିତ ପ୍ରତିନିଧି ରୂପେ ମହିଳାମାନଙ୍କର ପ୍ରସ୍ତୁତି ଆହୁରି ଅଧିକା ହେବା ଆବଶ୍ୟକ, ତେବେ ଯାଇ ନିଜର ନିଷ୍ପତ୍ତିକୁ ମୁକ୍ତ ଭାବେ ପ୍ରକାଶ କରିବା ପାଇଁ ସେମାନେ ସକ୍ରିୟ ହୋଇପାରିବେ ।

୧. ମହିଳାମାନଙ୍କର ନେତୃତ୍ୱ ଓ ନିଷ୍ପତ୍ତି ଗଠନରେ ଫଳପ୍ରସ୍ତ ଅଂଶଗ୍ରହଣ ନିମନ୍ତେ ସମ୍ପର୍କକାରୀ ପରିବେଶ ସୃଷ୍ଟି କରାଯିବ ।

୩. ଗ୍ରାମପଞ୍ଚାୟତ ସ୍ତରରେ ମହିଳା ସଭା ଆୟୋଜନ କରାଯିବ, ପଲ୍ଲୀ ଓ ଗ୍ରାମ ସଭାରେ ମହିଳାମାନଙ୍କ ଅଂଶଗ୍ରହଣକୁ ପ୍ରୋତ୍ସାହିତ କରାଯିବ । ବାଲିକା ଓ ମହିଳାମାନଙ୍କ ସମସ୍ୟା ବିଶେଷ କରି ସେମାନଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ହେଉଥିବା ହିଂସାକୁ ପଲ୍ଲୀ ଓ ଗ୍ରାମ ସଭାରେ ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର କାର୍ଯ୍ୟସୂଚୀ ରୂପେ ରଖାଯିବ ।

୪. ବାଳିକା ଓ ମହିଳାମାନଙ୍କର ସକ୍ରିୟ ନାଗରିକତା, ଫଳପ୍ରଦ ରାଜନୈତିକ ଅଂଶଗ୍ରହଣ ଓ ନେତୃତ୍ୱ ପାଇଁ ଶିକ୍ଷାନୁଷ୍ଠାନଗୁଡ଼ିକରେ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ସୋପାନର ସମ୍ମାନକରଣ ସହିତ ଗୋଷ୍ଠୀଭିତ୍ତିକ ଯୁବ ନେତୃତ୍ୱ ଏବଂ ବାଳିକା ଓ ମହିଳାମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ବିକାଶମୁଖୀ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ମାଧ୍ୟମରେ ଦକ୍ଷତା ଗଠନ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମକୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଯିବ ।

୫. ଫଳପ୍ରଦଭାବେ ଅଂଶଗ୍ରହଣ କରିବା ବେଳେ ମହିଳାମାନଙ୍କୁ ପ୍ରତିରୋଧ କରୁଥିବା ଯେକୌଣସି ପକ୍ଷପାତ ପ୍ରଥାକୁ ବାଦ ଦେବା ପାଇଁ ଓଡ଼ିଶା ଗ୍ରାମପଞ୍ଚାୟତ, ପଞ୍ଚାୟତ ସମିତି ଏବଂ ଜିଲ୍ଲା ପରିଷଦ ନିୟମ ଓ ଆଇନରେ ଯଥାର୍ଥ ଓ ଉପଯୁକ୍ତ ସଂଶୋଧନ ଅଣାଯିବ ।

୬. ବର୍ତ୍ତମାନର ଗୋଷ୍ଠୀସ୍ତରୀୟ ନିଷ୍ପତ୍ତି ଗ୍ରହଣ ସ୍ତରରେ ମହିଳାମାନଙ୍କର ଅଂଶଗ୍ରହଣକୁ ଉତ୍ସାହିତ ଓ ସୁରକ୍ଷିତ କରାଯିବ ।

୭. ବିଭିନ୍ନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସଫଳତା ହାସଲ କରୁଥିବା ମହିଳାମାନଙ୍କୁ ପ୍ରୋତ୍ସାହନମୂଳକ ସମ୍ମାନ ଓ ପୁରସ୍କାର ଦିଆଯିବ ।

୬. ନିରାପତ୍ତା, ସୁରକ୍ଷା ଏବଂ ରକ୍ଷଣ

ବାଳିକା ଓ ମହିଳାମାନଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ହେଉଥିବା ଲିଙ୍ଗଭିତ୍ତିକ ହିଂସା, ସମାଜର ପକ୍ଷପାତିତା ଓ ପ୍ରତିକୂଳ ନିୟମ, ମନୋଭାବ ଓ ପ୍ରଥା ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହୋଇରହିଛି । ମହିଳାମାନେ ସାରା ଜୀବନ, ଜନ୍ମପୂର୍ବରୁ ଉଚ୍ଛେଦରୁ ଆରମ୍ଭ କରି କମ୍ ବୟସରେ ବିବାହ ଓ ଗର୍ଭଧାରଣ, ଯୌନ ଉତ୍ସାହନ, ଘରୋଇ ହିଂସା, ବଳପୂର୍ବକ ବେଶ୍ୟାବୃତ୍ତି, ଚାଲାଣ, ଯୌତୁକ ଜନିତ ଯନ୍ତ୍ରଣା, ବୈବାହିକ ଯଥା ଅନ୍ୟ ପ୍ରକାରର ଧର୍ଷଣ, ଯତ୍ନ ପାଇବାରେ ବାରଣ ଏବଂ ବୟସ୍କ ମହିଳାମାନଙ୍କ ଅବହେଳା ଓ ଅପମାନ ଦେବା ପରି ହିଂସାର ଶିକାର ହୋଇଥାନ୍ତି । ସଂଘର୍ଷ ସମୟରେ ଉତ୍ତମ ଶିକ୍ଷା ଉଦ୍ୟୋଗ କାରଣରୁ ବିସ୍ଥାପନ ସୃଷ୍ଟି ହେଉଥିବା ଅଞ୍ଚଳମାନଙ୍କରେ ମଧ୍ୟ ବାଳିକା ଓ ମହିଳାମାନଙ୍କ ପକ୍ଷପାତିତା ଓ ହିଂସାର ସମ୍ମୁଖୀନ ହୋଇଥା'ନ୍ତି । ଏପରି ବର୍ବୋରଚିତ ହିଂସାକାଣ୍ଡଗୁଡ଼ିକର ବର୍ଦ୍ଧିତ ପରିପ୍ରକାଶ ସାମୁହିକ ଚେତନାକୁ ଦୋହଲାଇ ଦେଉଛି । ହସ୍ତଚାଳନା ଏବଂ ଯୌନ ଉତ୍ସାହନ ପରି କେତେକ ହିଂସାକୁ ଅସମ୍ବେଦନଶୀଳତା କାରଣରୁ ଅନେକ ସମୟରେ ନ୍ୟାୟୋଚିତ ବୋଲି ସାବ୍ୟସ୍ତ ଓ ସହନ କରାଯାଉଛି ଯାହା ଦ୍ୱାରା ସର୍ବସାଧାରଣ ଓ ନିଜସ୍ୱ ସ୍ଥାନ, ବାଳିକା ଓ ମହିଳାମାନଙ୍କ ପାଇଁ ବିପଦ ଜନକ ହୋଇପଡ଼ିଛି । ଏହା ଏକ ଲଜ୍ଜାଜନକ କଥା ଯେ, ଏପରି ହିଂସା ଘଟଣାର ବେଶୀଭାଗ ଘର, ଶିକ୍ଷାନୁଷ୍ଠାନ, ଆଶ୍ରୟ ଗୃହ ଏବଂ ଏହିପରି ଅନ୍ୟ ସ୍ଥାନମାନଙ୍କରେ ଘଟୁଥିବାର ଖବର ମିଳୁଛି ।

ବିଭିନ୍ନ ସ୍ତରରେ ହସ୍ତକ୍ଷେପ ଦ୍ୱାରା ବାଳିକା ଓ ମହିଳାମାନଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ହେଉଥିବା ହିଂସାଗତ ସମସ୍ୟାଗୁଡ଼ିକର ସମାଧାନ ଉପରେ ରାଜ୍ୟ ଅଗ୍ରାଧିକାର ଦେଉଛି । ମହିଳା ଓ ବାଳିକାମାନଙ୍କର ସୁରକ୍ଷା ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ବଳବତ୍ତର କରିବା ପାଇଁ, ମହିଳା ଓ ଶିଶୁବିକାଶ ବିଭାଗ ଓ ଘରୋଇ ବିଭାଗର ମିଳିତ ପଦକ୍ଷେପ ସ୍ୱରୂପ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଥାନାମାନଙ୍କରେ 'ମହିଳା ଓ ଶିଶୁ ଡେସ୍କ' ଖୋଲାଯାଇଛି । ସମସ୍ତ ଜିଲ୍ଲାମାନଙ୍କରେ ସମନ୍ୱିତ ମାନବ ଚାଲାଣ ବିରୋଧୀ ବିଭାଗ ସ୍ଥାପନ କରାଯାଇଛି । 'ସମନ୍ୱିତ ଶିଶୁ ସୁରକ୍ଷା ଯୋଜନା' ମଧ୍ୟ ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ଭାବେ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଯାଇଛି । ଆହୁରି ମଧ୍ୟ ୨୦୧୨ ମସିହାରେ 'ଓଡ଼ିଶା ପିଡ଼ିତା କ୍ଷତିପୂରଣ ଯୋଜନା' ଘୋଷଣା କରାଯାଇଛି, ଯେଉଁଥିରେ ଯୌନଗତ ଆକ୍ରମଣ, ଧର୍ଷଣ ଏବଂ ଏସିଡ୍ ଦ୍ୱାରା ପିଡ଼ିତାମାନଙ୍କ ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା ରହିଛି । 'ଓଡ଼ିଶା ଡ଼ାଆଣୀ ଶିକାର ପ୍ରତିରୋଧ ବିଲ୍-୨୦୧୩' ମଧ୍ୟ ମହିଳା ବିରୋଧୀ ହିଂସାର ସମାଧାନ କରିବା ଦିଗରେ ଆଉ ଏକ ସ୍ୱାଗତଯୋଗ୍ୟ ପଦକ୍ଷେପ ଅଟେ । ଏତଦ୍ୱ୍ୟତୀତ ଅନେକଗୁଡ଼ିଏ ଧାରା ଓ ଆଇନ୍ ଅଧିନରେ ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରକାର ପ୍ରତିକାର କୌଶଳ ସ୍ଥାପନ କରାଯାଇଛି ଏବଂ ବାଳିକା ଓ ମହିଳାମାନଙ୍କର ସୁରକ୍ଷା ଓ ନିରାପତ୍ତା ଦିଗରେ କାମ କରୁଥିବା ଅନୁଷ୍ଠାନଗୁଡ଼ିକ ପାଇଁ ଲିଙ୍ଗଭିତ୍ତିକ ସଚେତନ ପ୍ରଶିକ୍ଷଣମାନ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯାଇଛି । ଯାହା ହେଲେ ବି ବିଭିନ୍ନ ଭାଗୀଦାରମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ସାମୁହିକ ଓ ସମ୍ମିଳିତ ଭାବେ ବହୁମୁଖୀ ଓ ବହୁ ସାଧନକାରୀ ଉଦ୍ୟମର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି ଯାହା ଦ୍ୱାରା ମହିଳାମାନେ ଏକ ନିରାପଦ, ସୁରକ୍ଷିତ ଓ ମର୍ଯ୍ୟାଦାପୂର୍ଣ୍ଣ ଜୀବନ ନିର୍ବାହ କରିପାରିବେ ।

୬.୧ ନୀତି ନିର୍ଦ୍ଦେଶନାମା

୧. ଅନୁଶାସନରେ ବାଳିକା ଓ ମହିଳାମାନଙ୍କର ନିରାପତ୍ତା, ନିର୍ଭୟତା ଓ ସୁରକ୍ଷାକୁ ସୁନିଶ୍ଚିତ କରିବା ପାଇଁ ଲିଙ୍ଗଭିତ୍ତିକ ସମ୍ବେଦନଶୀଳ କୌଶଳ ଓ କର୍ମପଦ୍ଧତାକୁ ପ୍ରୋତ୍ସାହିତ କରାଯିବ ।

୨. ସମନ୍ୱିତ ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ଓ ସଂସ୍ଥାପନ କରି ବାଳିକା ଓ ମହିଳା ବିରୋଧୀ ପକ୍ଷପାତିତା ଓ ହିଂସାକୁ ସମାଧାନ କରୁଥିବା ଆଇନ୍ କାନୁନ୍‌କୁ ଫଳପ୍ରଦ ଭାବେ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଯିବ ।

୩. ବାଳିକା ଓ ମହିଳା ବିରୋଧୀ ହିଂସାକୁ ସମାଧାନ କରିବା ପାଇଁ ସଫଳିତ ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ଉପାୟ ଅବସ୍ଥାପିତ କରାଯିବ ।

୬.୨ କର୍ମପଦ୍ଧତା

୧. ବାଳିକାମାନଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଯୌନ ହିଂସାର ମୁକାବିଲା ପାଇଁ ଶିଶୁ ସୁରକ୍ଷାକୁ ଶକ୍ତିଶାଳୀ କରାଯିବ ।

୨. ଶିକ୍ଷାନୁଷ୍ଠାନ ଭିତରେ ଓ ବାହାରେ ଥିବା ବାଳିକାମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଆତ୍ମରକ୍ଷାକାରୀ ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମର ସଂପ୍ରସାରଣ କରାଯିବ । ଭିନ୍ନସ୍ଥ ବାଳିକାମାନଙ୍କ ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ଏପରି ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ ଉପରେ ବିଶେଷ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦିଆଯିବ ।

୩. ବାଳିକା ଓ ମହିଳା ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଯୌନ ଅପରାଧର ସମ୍ବେଦନପୂର୍ଣ୍ଣ ପରିଚାଳନା ପାଇଁ ଯଥେଷ୍ଟ ପରିମାଣର ତତ୍ତ୍ୱକାରୀ, ଓକିଲ ଓ ବିଚାରପତିମାନଙ୍କୁ ମୁତୟନ କରାଯିବ ଓ ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ ଦିଆଯିବ ।

୪. ବାଳିକା ଓ ମହିଳା ବିରୋଧୀ ହିଂସା ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଅନୁସନ୍ଧାନଗୁଡ଼ିକୁ ଦିଗ୍‌ଦର୍ଶନ ଦେବା, ନିରୀକ୍ଷଣ କରିବା ଓ ସାହାଯ୍ୟ/ସହାୟତା କରିବା ପାଇଁ ପୋଲିସ୍ ବିଭାଗରେ ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଉପ ବିଭାଗ ସ୍ଥାପନ କରାଯିବ । ଯାନ୍ତ୍ରିକ (ସାଇବର) ଯୌନ ଅପରାଧରେ ତଦନ୍ତ ଓ ମୁକାବିଲା କରିବା ପାଇଁ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ବିଭାଗ ସ୍ଥାପନ କରାଯିବ ।

୫. ବାଳିକା ଓ ମହିଳା ବିରୋଧୀ ଅପରାଧ ତଥା ଘରୋଇ ହିଂସାଗୁଡ଼ିକ ବିଷୟରେ ଦୂରାନ୍ୱିତ ତଦନ୍ତ ଏବଂ ବିଚାର ବିଭାଗୀୟ ପରୀକ୍ଷାର ପରିସମାପ୍ତି ପାଇଁ ସମୟସୀମା ଧାର୍ଯ୍ୟ କରାଯିବ ।

୬. ଯୌନ ଅପରାଧର ଦୂରାନ୍ୱିତ ବିଚାରବିଭାଗୀୟ ତଦନ୍ତ ପାଇଁ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ବିଚାରାଳୟ ସ୍ଥାପନ କରାଯିବ ।

୭. ଯୌନ ଅପରାଧ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ସମସ୍ତ ବିଚାରବିଭାଗୀୟ ପ୍ରଶ୍ନୋତ୍ତର ପ୍ରକ୍ରିୟା ରୁଦ୍ଧ କୋଠରୀରେ କରିବା ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ସୁନିଶ୍ଚିତ କରାଯିବ ।

୮. ହିଂସାପ୍ରପାତ୍ତିତ କିମ୍ବା ହିଂସାରୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଥିବା ବାଳିକା ଓ ମହିଳାମାନଙ୍କୁ ଆବଶ୍ୟକତା, ଯତ୍ନ ଓ ସହାୟତା ଯୋଗାଇ ଦେବା ପାଇଁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଜିଲ୍ଲାମାନଙ୍କରେ, ସମନ୍ୱିତ ସେବା କେନ୍ଦ୍ର ସ୍ଥାପନ କରାଯିବ ।

୯. ବାଳିକା ଓ ମହିଳା ବିରୋଧୀ ହିଂସା ମୁକାବିଲା ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ଆଦର୍ଶ ମାନୟୁକ୍ତ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଯୋଗାଇଦେବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଓ ପୋଲିସ୍ ବିଭାଗ ଭଳି ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ବିଭାଗଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରେ ଗୋଟିଏ କର୍ମୀଦଳ (ଟାସ୍କଫୋର୍ସ) ଗଠନ କରିବା ପାଇଁ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ ଓ ଦକ୍ଷତା ଗଠନ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ହାତକୁ ନିଆଯିବ ।

୧୦. ବାଳିକା ଓ ମହିଳାମାନଙ୍କୁ ସାହାଯ୍ୟ କରିବା ପାଇଁ ଦୂରଭାଷ ଦ୍ୱାରା ସେବା, ଆଇନ ସହାୟତା, ପରାମର୍ଶ, ଆଶ୍ରୟ ଗୃହ ଓ ଏହିପରି ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସେବାଗୁଡ଼ିକ ସ୍ଥାପନ କରାଯିବ । ବାଳିକା ଓ ମହିଳାମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ହେଉଥିବା ଅଭିଯୋଗ ପ୍ରତି ଫଳପ୍ରଦ ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଅନୁସନ୍ଧାନଗୁଡ଼ିକ ପାଇଁ ସଠିକ୍ ମାନୟୁକ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ପ୍ରଣାଳୀ ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରାଯିବ ।

୧୧. କର୍ମକ୍ଷେତ୍ରରେ ମହିଳାମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ଯୌନ ଉପ୍ରାଦ୍ଧନ (ନିବାରଣ, ନିରାକରଣ ଓ ପ୍ରତିକାର) ଆଇନ ୨୦୧୩ ଅଧୀନରେ ଯୌନ ଉପ୍ରାଦ୍ଧନଗତ ଆକ୍ରମଣ ବିରୋଧୀ ଅଭିଯୋଗ କମିଟିର ଗଠନ ଓ ଫଳପ୍ରଦ ଭୂମିକା ଦ୍ୱାରା କର୍ମକ୍ଷେତ୍ରରେ ମହିଳାମାନଙ୍କର ନିରାପତ୍ତା ଓ ସୁରକ୍ଷାକୁ ସୁନିଶ୍ଚିତ କରାଯିବ ।

୧୨. ପରମାର୍ଶ, ନିରାପଦ ଆବାସିକ ସ୍ଥାନ, ଥଇଥାନ ଏବଂ ପୁନଃ ସମ୍ମେଳନ ପାଇଁ ବାଳିକା ଓ ମହିଳାମାନଙ୍କ ନିମନ୍ତେ ଏକ ଉତ୍ତରଜୀବି ସୁରକ୍ଷା ଯୋଜନାର ନକ୍ସା ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯିବ ଓ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରାଯିବ ।

୧୩. ବାଳିକା ଓ ମହିଳାମାନଙ୍କର ନିରାପଦ ଯାତାୟତ ପାଇଁ ଜନସାଧାରଣ ପରିବହନ ସ୍ଥଳଗୁଡ଼ିକର ସାମାଜିକ ଲିଙ୍ଗଗତ ମୂଲ୍ୟ ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ ସର୍ତ୍ତେକ୍ଷଣ ଓ ଯାତ୍ରା ଉପରେ ଆଧାର କରି ଯଥେଷ୍ଟ ଭାବରେ ନିରାପଦ ପଛାମାନ ସାମିଲ କରାଯିବ ।

୧୪. ସାଧାରଣ ପରିବହନ ବ୍ୟବସ୍ଥା, ରାଜପଥ ଏବଂ ଜନସାଧାରଣ ସ୍ଥାନମାନଙ୍କରେ ପ୍ରତିବନ୍ଧ ବିହୀନ ମହିଳା ଶୈତାଳୟ/ ବିଶ୍ରାମାଗାର ଓ ସ୍ତନପାନ କରାଇବା ସ୍ଥାନ ଭଳି ମୌଳିକ ସୁବିଧା ଏବଂ ବିଭିନ୍ନ ନିରାପଦ ଉପାୟଗୁଡ଼ିକର ସ୍ଥାପନ କରିବା ପାଇଁ ପଦକ୍ଷେପ ନିଆଯିବ ।

୧୫. ସହର ଓ ମୁ୍ୟନିସିପାଲଟି ଯୋଜନାରେ ଏପରି ବ୍ୟବସ୍ଥା ସାମିଲ କରାଯିବ ଯାହା ସର୍ବସାଧାରଣ ସ୍ଥାନମାନଙ୍କରେ ବାଳିକା ଓ ମହିଳାମାନଙ୍କର ନିରାପତ୍ତା ଦିଗରେ ନିଆଯାଇଥିବା ପ୍ରଚେଷ୍ଟାର ପରିପୁରକ ଭାବେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବ ।

୧୬. ବାଳିକା ଓ ମହିଳାମାନଙ୍କର ମର୍ଯ୍ୟାଦାକୁ ଅକ୍ଷୁଣ୍ଣ ରଖିବା ଭଳି ଦାୟିତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଖବର ଦେବା ପାଇଁ ଗଣମାଧ୍ୟମ ସହିତ ଭାଗୀଦାରୀ ସମ୍ପର୍କ ସ୍ଥାପନ କରାଯିବ ।

୧୭. ରକ୍ଷା, ନିରାପତ୍ତା, ନିର୍ଭୀକତା ଓ ବିପଦ ସଙ୍କଳ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଦାୟିତ୍ୱ ସମ୍ପର୍କ କାର୍ଯ୍ୟ କରୁଥିବା ମହିଳାମାନଙ୍କ ପାଇଁ କର୍ମକ୍ଷେତ୍ରକୁ ନିରାପଦ କରାଯିବ ।

୧୮. ସମସ୍ତ ବିବାହଗୁଡ଼ିକୁ ପଞ୍ଜିକରଣ କରିବା ପାଇଁ ଉପଯୁକ୍ତ ବ୍ୟବସ୍ଥା ସୃଷ୍ଟି କରାଯିବ ।

୧୯. ବାଳିକା ଓ ମହିଳା ବିରୋଧୀ ହିଂସା ଓ ଚାଲାଣ ହେଉଥିବାରୁ ଘଟଣାକୁ ଚିହ୍ନଟ, ଅନୁଧ୍ୟାନ ଓ ନିରୀକ୍ଷଣ କରିବା ପାଇଁ ମହିଳା ସ୍ୱୟଂ ସହାୟିକା ଦଳମାନଙ୍କୁ ଅନୁରୂପ ଆଇନ କର୍ମୀ ଭାବେ ନିୟୋଜିତ କରାଯିବ ଓ ଗୋଷ୍ଠୀ ସ୍ତରୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ପ୍ରୋତ୍ସାହିତ କରାଯିବ ।

୨୦. ବାଳିକା ଓ ମହିଳାମାନଙ୍କର ଚାଲାଣ ସମ୍ପର୍କିତ ସମସ୍ୟାଗୁଡ଼ିକୁ ଚିହ୍ନଟ ଓ ସମାଧାନ କରିବା ପାଇଁ ସୁଦୃଢ଼ ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଯିବ ।

୨୧. ବିପର୍ଯ୍ୟୟଗ୍ରସ୍ତ ବାଳିକା ଓ ମହିଳାମାନଙ୍କର ନିରାପତ୍ତା ଓ ସୁରକ୍ଷା ପାଇଁ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଗ୍ରହଣ କରାଯିବ । ବିପର୍ଯ୍ୟୟ ବିପନ୍ନରେ ପ୍ରସ୍ତୁତି ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ବାଳିକା ଓ ମହିଳାମାନଙ୍କର ଅଂଶଗ୍ରହଣକୁ ପ୍ରୋତ୍ସାହିତ କରାଯିବ ।

୨୨. ଗ୍ରାମ ଓ ସହରରେ ଥିବା ବୟସ୍କ ମହିଳାମାନଙ୍କର ଯତ୍ନ ଓ ନିରାପତ୍ତାକୁ ଉନ୍ନୀତ କରିବା ପାଇଁ ଉପାୟମାନ ଆରମ୍ଭ କରାଯିବ ।

୭. ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ସମସ୍ୟା ଥିବା ବାଳିକା ଓ ମହିଳା

ଅନେକ ସମୟରେ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ଅବହେଳିତ ବାଳିକା ଓ ମହିଳାମାନଙ୍କର ସମସ୍ୟାଗୁଡ଼ିକ ସାଧାରଣ ବିଚାର ବିମର୍ଶ ସମୟରେ ଦୃଷ୍ଟି ଗୋଚର ହୋଇନଥାଏ । ସେମାନଙ୍କ ସହିତ ଜଡ଼ିତ ସମସ୍ୟାଗୁଡ଼ିକ ଉପରେ ସମ୍ମିଳିତ ଓ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଧ୍ୟାନକୁ ସୁନିଶ୍ଚିତ କରିବା ପାଇଁ ସେମାନଙ୍କର ଆବଶ୍ୟକତାଗୁଡ଼ିକୁ ପୃଥକ ଭାବେ ଆଲୋଚନା କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଏହି ପରିପ୍ରେକ୍ଷାରେ ଭିନ୍ନଭିନ୍ନ ବାଳିକା ଓ ମହିଳା, ବିଦ୍ୟାଳୟ ଯାଉନଥିବା ବାଳିକା, ରୂପଜୀବି, ଏବଂଆଇଭି/ଏଡ଼ସ୍‌କ୍ରମିତ, ଯୌନ/ଲିଙ୍ଗଗତ ହିଂସା ଓ ଚାଲାଣରୁ ମୁକ୍ତ ମହିଳା, ଉଦ୍ଧାର କରାଯାଇଥିବା ମହିଳା ଓ ବାଳିକା, ଗୋଡ଼ି ଶ୍ରମିକ, ଜେଲରେ ରହୁଥିବା ମହିଳା ଓ ବାଳିକା, ବିପର୍ଯ୍ୟୟ ଓ ଦଙ୍ଗା ଦ୍ୱାରା ପୀଡ଼ିତା, ଆଶ୍ରୟ ଗୃହ ବା ଏପରି ଅନ୍ୟ ସଂସ୍ଥାନର ବାସିନ୍ଦା, ବିଧବା, ପରିତ୍ୟକ୍ତା ମହିଳା, ଛାଡ଼ପତ୍ର ପାଇଥିବା / ସ୍ୱାମୀ ପରିତ୍ୟକ୍ତା ଓ ବୟସ୍କା ମହିଳାମାନଙ୍କର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ସମସ୍ୟା ରହିଛି । ସହରାଞ୍ଚଳର ବସ୍ତିରେ ଥିବା ବାଳିକା ଓ ମହିଳା ସଂଖ୍ୟାଲଘୁ ଓ ଏହିପରି ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅବହେଳିତ ଓ ବିପଦ ସଙ୍କଳ ସାମାଜିକ ଗୋଷ୍ଠୀ

ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ବାଳିକା ଓ ମହିଳାମାନଙ୍କର ମଧ୍ୟ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ସମସ୍ୟା ରହିଛି । ଏପରି ବାଳିକା ଓ ମହିଳାମାନେ ସମାଜରେ ପକ୍ଷପାତିତା ଓ ଅବହେଳାର ଶିକାର ହୋଇଥାନ୍ତି ଯାହା ସେମାନଙ୍କୁ ଜୀବନ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଅଭିଜ୍ଞତା ଓ ବିକାଶ ପ୍ରକ୍ରିୟାରେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ରୂପେ ଅଂଶଗ୍ରହଣ କରିବାର ସୁଯୋଗରୁ ବଞ୍ଚିତ କରିଥାଏ । ସେମାନଙ୍କର ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ, ଶିକ୍ଷା, ଜୀବିକା, ନିରାପତ୍ତା, ସୁରକ୍ଷା ଏବଂ ସାମାଜିକ ସଂରକ୍ଷଣ ପ୍ରତି ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଧ୍ୟାନ ଦେବାର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି ।

ଏହି ନୀତିରେ ପୂର୍ବରୁ ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଯାଇଥିବା ସମସ୍ତ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ପରିସରରେ ଏହିପରି ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ସମସ୍ୟା ଘେରରେ ଥିବା ବାଳିକା ଓ ମହିଳାମାନଙ୍କୁ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରାଯାଇଛି ଏବଂ ଏହି ଅଧ୍ୟାୟରେ କିଛି କର୍ମପଦ୍ଧତି ଉପରେ ଆଲୋଚନା କରାଯାଇଛି ।

୭.୧ ନୀତି ନିର୍ଦ୍ଦେଶନାମା

୧. ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ସମସ୍ୟା ଥିବା ବାଳିକା ଓ ମହିଳାମାନଙ୍କର ସାମାଜିକ ତଥା ସାଂସ୍କୃତିକ, ଆର୍ଥିକ, ଆଇନଗତ ଓ ରାଜନୈତିକ ଅଧିକାର ଓ ସୁବିଧା ସୁଯୋଗଗୁଡ଼ିକର ସଂରକ୍ଷଣ କରାଯିବ ।

୨. ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ସମସ୍ୟା ଥିବା ବାଳିକା ଓ ମହିଳାମାନଙ୍କୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହେଉଥିବା ସମସ୍ତ ଯୋଜନା, କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଓ ନୀତିରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରାଯିବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଯିବ ।

୭.୨ କର୍ମପଦ୍ଧତି

୧. ଯୁବ ପିତୃମାତୃହରା ଓ ପରିତ୍ୟକ୍ତା ବାଳିକାମାନଙ୍କର ଯତ୍ନ, ରକ୍ଷଣା ବେକ୍ଷଣା, ସୁରକ୍ଷା, ଶିକ୍ଷା ଓ ସର୍ବାଙ୍ଗୀନ ବିକାଶକୁ ଅଗ୍ରାଧିକାର ଦିଆଯିବ ।

୨. ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ସମସ୍ୟା ଥିବା ବାଳିକା ଓ ମହିଳାମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଶିକ୍ଷାଗତ ସୁବିଧା ଓ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଉପରେ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଗୁରୁତ୍ୱାରୋପ କରାଯିବ । ନିୟମିତ ପାଠ୍ୟକ୍ରମ ଅଧିନରେ ଚାଲୁଥିବା କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମଗୁଡ଼ିକୁ ଶକ୍ତିଶାଳୀ କରାଯିବ ।

୩. ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ସମସ୍ୟା ଥିବା ବିଶେଷ କରି ବାଳିକାମାନଙ୍କର ସମୀକରଣକୁ ସୁନିଶ୍ଚିତ କରିବା ପାଇଁ ରାଜ୍ୟ ସମ୍ବଳ କେନ୍ଦ୍ର ସ୍ଥାପନ କରାଯିବ ।

୪. ଦକ୍ଷତା ଗଠନ ଏବଂ ନେତୃତ୍ୱ ଗଠନର ସୁବିଧା ତଥା ବାଳିକା ଓ ମହିଳାମାନଙ୍କ ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଆଇନ ଜନିତ ଜ୍ଞାନ ଯୋଗାଇ ଦେଇ, ଗଭୀର ନିରୀକ୍ଷଣ ମାଧ୍ୟମରେ ବିଦ୍ୟାଳୟକୁ ଯାଉନଥିବା ବାଳିକାମାନଙ୍କ ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱାରୋପ କରାଯିବ ।

୫. ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ସମସ୍ୟା ଥିବା ବାଳିକା ଓ ମହିଳାମାନଙ୍କର ଲାଭଦାୟକ ନିଯୁକ୍ତିକୁ ପ୍ରୋତ୍ସାହିତ କରିବା ପାଇଁ ତତ୍ ସଂଲଗ୍ନ ଦକ୍ଷତା ଗଠନ ଏବଂ ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ ପାଠ୍ୟକ୍ରମରେ ଓ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ନାମଲେଖା ପାଇଁ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଉଦ୍ୟମ ଓ ନିଷ୍ଠା ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯିବ । ଏହି ଉଦ୍ୟମରେ ଦୁଃଖ ଦୁର୍ଦ୍ଦଶାରେ ଥିବା, ଆଶ୍ରୟ ସ୍ଥଳରେ ଥିବା କିମ୍ବା ନ୍ୟାୟ ଅପେକ୍ଷାରତ ଥିବା ବାଳିକା ଓ ମହିଳାମାନଙ୍କୁ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରିବା ପାଇଁ ବିଶେଷ ଉଦ୍ୟମ କରାଯିବ ।

୬. କୋଠାବାଡ଼ି, ସୂଚନା, ଯାତାୟତ ଏବଂ ସେବାଗୁଡ଼ିକରେ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଆବଶ୍ୟକତା ଥିବା ବାଳିକା ଓ ମହିଳାର ସହଜ ଅନୁପ୍ରବେଶ ଦିଗରେ ପଦକ୍ଷେପ ଗ୍ରହଣ କରାଯିବ ।

୭. ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ହସ୍ତକ୍ଷେପ ଦ୍ୱାରା ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ସମସ୍ୟା ଘେରରେ ଥିବା ବାଳିକା ଓ ମହିଳାମାନଙ୍କର ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟଗତ ସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ କରାଯିବ ।

୮. ଭିନ୍ନକ୍ଷମ ମହିଳା, ସହରାଞ୍ଚଳ ବସ୍ତି, ସଂଖ୍ୟାଲଘୁ ଗୋଷ୍ଠୀ, ବିପର୍ଯ୍ୟୟ ଓ ଦଙ୍ଗା ଦ୍ୱାରା ପୀଡ଼ିତା ଏବଂ ବିଭିନ୍ନ ଆଶ୍ରୟ ଅନୁଷ୍ଠାନଗୁଡ଼ିକରେ ରହୁଥିବା ମହିଳାମାନଙ୍କର ସ୍ୱୟଂ ସହାୟକ ଗୋଷ୍ଠୀ ଓ ସଙ୍ଗଠନଗୁଡ଼ିକୁ ପ୍ରୋତ୍ସାହିତ କରାଯିବ ।

୯. ଆତ୍ମ ନିଯୁକ୍ତି, କ୍ଷୁଦ୍ର ବ୍ୟବସାୟୀ, ସ୍ୱୟଂସହାୟକ ଗୋଷ୍ଠୀରେ ନାମଲେଖା କରି ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ସମସ୍ୟା ଥିବା ମହିଳାମାନଙ୍କର ଜୀବିକାର୍ଜନକୁ ସୁରକ୍ଷିତ କରାଯିବ ।

୧୦. ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ସମସ୍ୟା ଥିବା ମହିଳାମାନଙ୍କର ଆସବାବପତ୍ର ବିଶେଷକରି ଜମି ଓ ଘର ଉପରେ ମାଲିକାନା ସତ୍ତ୍ୱକୁ ସୁଦୃଢ଼ କରାଯିବ ।

୧୧. ଦେଶାନ୍ତର ହୋଇଥିବା ବାଲିକାମାନଙ୍କର ସମସ୍ୟାକୁ ସମାଧାନ କରିବା ଓ ବାଲିକା ଚାଲାଣକୁ ରୋକିବା ପାଇଁ ଗୋଷ୍ଠୀ ଭିତ୍ତିକ ହସ୍ତକ୍ଷେପକୁ ସୁଦୃଢ଼ କରାଯିବ ।

ଭାଗ-୩: କାର୍ଯ୍ୟକାରୀତା ନକ୍ସା

୧. କାର୍ଯ୍ୟ ଶୈଳୀ

ସାମାଜିକ ନିୟମ ଓ ମୂଲ୍ୟବୋଧ

ଏହି ନୀତି ବାଲିକା ଓ ମହିଳାମାନଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ପକ୍ଷପାତ କରୁଥିବା ଗତାନୁଗତିକ ମୂଲ୍ୟବୋଧ ଓ ଚିରସ୍ଥାୟୀ କରୁଥିବା ସାମାଜିକ ନିୟମର ପରିବର୍ତ୍ତନ ପ୍ରକ୍ରିୟା ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱାରୋପ କରେ । ବାଲିକା ଓ ମହିଳା ବିରୋଧୀ ହିଂସାର ମୁକାବିଲା କରିବା ପାଇଁ ଥିବା ଆଇନଗତ ସୁବିଧା ଉପରେ ସଚେତନତା ବୃଦ୍ଧି, ବାଳକ ଓ ପୁରୁଷମାନଙ୍କୁ ସମ୍ମାନପୂର୍ଣ୍ଣ ସମ୍ପର୍କ ଦୂତ ରୂପେ ପରିବେଷଣ କରି ଲିଙ୍ଗଗତ ସାମ୍ୟତା ରକ୍ଷା କରିବା ହେଉଛି ଏହି ପ୍ରକ୍ରିୟାର କିଛି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ।

ଲିଙ୍ଗଭିତ୍ତିକ ପୃଥକ୍ ତଥ୍ୟ ଓ ଗବେଷଣା

ଏହି ନୀତି ଲିଙ୍ଗଭିତ୍ତିକ ପୃଥକ୍ ତଥ୍ୟ ସଂଗ୍ରହ ଓ ବିଶ୍ଳେଷଣକୁ ଅଗ୍ରାଧିକାର ଦେଇଛି । ପ୍ରମାଣ ଗଠନ ଓ ନିଷ୍ପତ୍ତି ଅବଗତ କରିବା ପାଇଁ ସଂଖ୍ୟା ଭିତ୍ତିକ ଓ ମାନଯୁକ୍ତ ଗବେଷଣାମାନ ହାତକୁ ନିଆଯିବ । ପରିବର୍ତ୍ତନକୁ ସୂଚିତ କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଥିବା କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ, ଯୋଜନା ଓ ସେବା ଏବଂ ସେଗୁଡ଼ିକର ପ୍ରଭାବ ଉପରେ ସ୍ୱାଧୀନ ମୂଲ୍ୟାଙ୍କନ ଓ ଗବେଷଣା କରାଯିବ ।

ସାମାଜିକ ଲିଙ୍ଗଭିତ୍ତିକ ସଚେତନତା ଓ ଦକ୍ଷତା ଗଠନ

ସାମାଜିକ ଲିଙ୍ଗ ଭିତ୍ତିକ ସଚେତନତା ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଓ ଦକ୍ଷତା ଗଠନ ହିଁ ଏହି ନୀତିକୁ କ୍ରିୟାଶୀଳ କରିବାର ଚାବିକାଠି । ସମସ୍ତ ବିଭାଗୀୟ ତଥା ଗ୍ରାମ, ପଞ୍ଚାୟତ, ଗୋଷ୍ଠୀ, ଜିଲ୍ଲା ଓ ରାଜ୍ୟସ୍ତରରେ ଥିବା ସମସ୍ତ ସରକାରୀ କର୍ମକର୍ତ୍ତାମାନେ ଲିଙ୍ଗ ଭିତ୍ତିକ ସଚେତନତା କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ଅଂଶଗ୍ରହଣ କରିବେ । ଏହା ବ୍ୟତୀତ ଲିଙ୍ଗଭିତ୍ତିକ ବିଷୟବସ୍ତୁ ଉପରେ ଗୋଷ୍ଠୀଗୁଡ଼ିକୁ ମଧ୍ୟ ସଚେତନ କରାଯିବ ।

ଏକାଭିମୁଖତା

ବାଲିକା ଓ ମହିଳାମାନଙ୍କର ସର୍ବାଙ୍ଗୀନ ଉନ୍ନତି ପାଇଁ ବିଭିନ୍ନ ମନ୍ତ୍ରଣାଳୟ ଓ ବିଭାଗଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରେ ଏକାଭିମୁଖତା ଓ ସମନ୍ୱୟତା ଏହି ନୀତିର ଏକ ମୁଖ୍ୟ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ । ଲିଙ୍ଗଭିତ୍ତିକ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟମୂଳକ ଯୋଜନା, ନକ୍ସା ଓ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀତାକୁ ସୁନିଶ୍ଚିତ କରି ବିଭିନ୍ନ ବିଭାଗଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ବିହୀନ ଆନୁଷ୍ଠାନିକ ପ୍ରକ୍ରିୟା ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯିବ ।

ସ୍ୱଚ୍ଛତା ଓ ଉତ୍ତରଦାୟିତ୍ୱ

କାର୍ଯ୍ୟକାରୀତା ପ୍ରତିନିଧିମାନେ ମାଲିକାନା ଭାବକୁ ଗଭୀର ସ୍ତରରେ ଅନ୍ତର୍ନିହିତ କରିବେ ଓ ସ୍ୱଚ୍ଛ, ଉତ୍ତରଦାୟୀ ଓ ସମୟାନୁବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ସେମାନଙ୍କର ନିଷ୍ପତ୍ତି, କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ ଓ କାର୍ଯ୍ୟ ସମ୍ପାଦନ ପାଇଁ ଉତ୍ତରଦାୟୀ ରହିବେ ।

୨. ଆନୁଷ୍ଠାନିକ କୌଶଳ ଓ ନିରୀକ୍ଷଣ

ମାନବର ମୁଖ୍ୟମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ଅଧିକାରରେ ରାଜ୍ୟ ମହିଳା ମିଶନ ଅଧିକାରୀ ଏହି ନୀତିର କାର୍ଯ୍ୟକାରୀତାକୁ ନିରୀକ୍ଷଣ କରିବା ପାଇଁ ସର୍ବୋଚ୍ଚ ଅନୁଷ୍ଠାନ ହୋଇ ରହିବ । ମୁଖ୍ୟ ଶାସନ ସଚିବଙ୍କ ଅଧିକାରରେ ଶିଶୁ କନ୍ୟା ସୁରକ୍ଷା ଓ ଯତ୍ନ

ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଥିବା ଟାସ୍କଫୋର୍ସ, ଅନ୍ତଃବିଭାଗୀୟ ସମନ୍ୱୟ ଆଣିବାର ଦାୟିତ୍ୱ ବହନ କରିବ । ମହିଳା ଓ ଶିଶୁବିକାଶ ବିଭାଗ ଏହି ନୀତିର ମୁଖ୍ୟ ପରିଚାଳନା ବିଭାଗ ହେବ ।

ବାଳିକା ଓ ମହିଳାମାନଙ୍କର ବିକାଶ, ସଶକ୍ତିକରଣ ଓ କୁଶଳତା ସୁନିଶ୍ଚିତ କରିବା ପାଇଁ ବର୍ତ୍ତମାନ କାର୍ଯ୍ୟରତ ଥିବା ରାଜ୍ୟ ମହିଳା କମିଶନ, ରାଜ୍ୟ ସମାଜ ମଙ୍ଗଳ ବୋର୍ଡ଼, ମହିଳା ବିକାଶ ସମବାୟ ନିଗମ, ମହିଳାମାନଙ୍କ ପାଇଁ ରାଜ୍ୟ ସମ୍ପଦ କେନ୍ଦ୍ର ଘରୋଇ ହିଂସା ବିରୋଧୀ ଆଇନ୍ ଅଧୀନରେ ଥିବା ସୁରକ୍ଷା କର୍ମୀ, ଚାଲାଣ-ବିରୋଧୀ କମିଟି ତଥା ମହିଳା ଓ ଶିଶୁ ବିକାଶ ବିଭାଗରେ ଥିବା ଏହି ପରି ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅନୁଷ୍ଠାନଗୁଡ଼ିକ ଏହି ନୀତିର କାର୍ଯ୍ୟକାରୀତାରେ ସହଭାଗୀ ହେବେ । ରାଜ୍ୟ ଶିଶୁ ଅଧିକାର ସୁରକ୍ଷା କମିଶନ, ଭିନ୍ନକ୍ଷମତା ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ପାଇଁ ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ରାଜ୍ୟ କମିଶନ ଓ ରାଜ୍ୟ ଶିଶୁ ମଙ୍ଗଳ ପରିଷଦ ଇତ୍ୟାଦି ପରି ଅନ୍ୟ ଅନୁଷ୍ଠାନଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟ ବାଳିକା ଓ ମହିଳାମାନଙ୍କ ବିଷୟବସ୍ତୁ ଦିଗରେ କେନ୍ଦ୍ରୀଭୂତ ପଛାମାନ ସ୍ଥିର କରିବେ ।

ରାଜ୍ୟ ନୀତିର କାର୍ଯ୍ୟକାରୀତା ପାଇଁ ଆବଶ୍ୟକୀୟ କର୍ମପଦ୍ଧତି, ତଥ୍ୟ ଓ କାର୍ଯ୍ୟସୂଚୀ, ଆର୍ଥିକ ଓ ମାନବ ସମ୍ବଳ ସହିତ ଏକ ଆନୁଷ୍ଠାନିକ ନିରୀକ୍ଷଣ ନକ୍ସା ପ୍ରସ୍ତୁତ କରାଯିବ । ମହିଳା ଓ ଶିଶୁ ବିକାଶ ବିଭାଗ, ସମ୍ପୃକ୍ତ ଥିବା ସମସ୍ତ ବିଭାଗ ଗୁଡ଼ିକୁ ନେଇ ଏହି ନକ୍ସା ଏକତ୍ରିକରଣ କରିବ ଓ ବାର୍ଷିକ ପ୍ରଗତିକୁ ପୁନରାଲୋଚନା ପାଇଁ ଟାସ୍କ ଫୋର୍ସ ଆଗରେ ଉପସ୍ଥାପନା କରିବା ଦାୟିତ୍ୱ ବହନ କରିବ ।

ନୀତିର ପୁନରାଲୋଚନା

ଓଡ଼ିଶା ରାଜ୍ୟ ବାଳିକା ଓ ମହିଳା ନୀତି (୨୦୧୪)ରେ କୌଣସି ପରିବର୍ତ୍ତନ ପାଇଁ ପାଞ୍ଚ ବର୍ଷ ପରେ ପୁନରାଲୋଚନା କରାଯିବ । କିନ୍ତୁ ପରିସ୍ଥିତିର ଆବଶ୍ୟକତା ଅନୁଯାୟୀ ରାଜ୍ୟ ସରକାର ଯେ କୌଣସି ସମୟରେ ଏହି ନୀତିର ପରିବର୍ତ୍ତନ କରିପାରିବେ ।

ନୀତିର ବ୍ୟାଖ୍ୟା

ଏହି ନୀତିର ନିର୍ଦ୍ଦେଶନାମା ଓ କର୍ମପଦ୍ଧତିର କାର୍ଯ୍ୟକାରୀତା ସମସ୍ତ ଅଂଶୀଦାରମାନଙ୍କର ସାମୁହିକ ଦାୟିତ୍ୱ । ଏହି ନୀତିର କାର୍ଯ୍ୟକାରୀତା ସମ୍ବନ୍ଧିତ କୌଣସି ପ୍ରଶ୍ନ ଓ ବିବାଦ, ସେହି କାର୍ଯ୍ୟର ଦାୟିତ୍ୱରେ ଥିବା ଉପଯୁକ୍ତ ଅନୁଷ୍ଠାନକୁ ସମାଧାନ ପାଇଁ ପଠାଯିବ ।

